

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till
lag om säkerställande av att vissa effektreserver inom
elproduktionen kan användas**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att en lag om säkerställande av att vissa effektreserver inom elproduktionen kan användas skall stiftas. Syftet med propositionen är att med anledning av elsystemets skärpta effektläge skapa betingelser för upprätthållandet av en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen. Genom propositionen försöker man säkerställa att den kondenskraftskapacitet som till följd av låg driftsgrad hotas av nedläggning kan användas och att anläggningarnas elproduktionskapacitet kan bjudas ut på marknaden under den toppförbrukningsperiod som infaller under vinterperioden. Samtidigt minskas risken för att man måste ta till en begränsning av elförbrukningen för att upprätthålla effektbalansen.

För upprätthållande av en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktion och elförbrukning föreslås det att ett system skall inrättas till vars förfogande innehavarna av kraftverk mot ersättning kan ställa sina kraftverksenheter som uppfyller de krav som ställts. Som kompensation för ersättningen förbinder sig innehavarna av de kraftverksenheter som har ställts till systemets förfogande att säkerställa enheternas driftsberedskap och att driva dem på det sätt som systemets regler förutsätter.

De kraftverksenheter som ingår i systemet skall under tiden 1.12—28.2 hållas i sådan beredskap som möjliggör att enheterna kan börja producera el för nätet inom 12 timmar från det då det anses att den el de producerar behövs på marknaden. För

kraftverksenheter skall ställas regler i enlighet med vilka den el de producerar bör bjudas ut på marknaden. Elproducenten skall fatta beslut om att starta enheten antingen till följd av att ett anbud till elmarknaden har godkänts eller utgående från en uppmaning att starta enheten från den stamnätsinnehavare som har getts systemansvar.

Systemets kostnader skall finansieras med separata avgifter som baserar sig på utnyttjandet av elsystemet och stamnätet och som den stamnätsinnehavare som har systemansvar skall ha rätt att samla in av dem som använder överföringstjänsterna i samband med de avgifter som tas ut för överförings- och gränsöverföringstjänsten.

Det föreslås att skötseln av det system som gäller upprätthållande av en effektreserv skall ges i uppdrag åt den stamnätsinnehavare som har getts systemansvar enligt elmarknadslagen. De regler och villkor som fastställer detaljerna i systemet skall på förhand lämnas in till Energimarknadsverket för godkännande.

Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft så snart som möjligt sedan den har antagits och blivit stadfäst. Målet är att det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv skall vara i bruk redan under vinterperioden 2006—2007. Den föreslagna lagen är avsedd att vara ett tidsbundet arrangemang, som skall gälla till utgången av vinterperioden 2010—2011. Efter detta antas det allmänt att behovet av kondenskraft kommer att minska i och med att en ny kärnkraftverksenhet blir klar.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Inledning.....	4
2. Nuläge.....	4
2.1. Lagstiftning och praxis.....	4
2.1.1. Situationen under normala förhållanden	4
2.1.2. Beredskap inför undantagsförhållanden	6
2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU	7
2.2.1. Europeiska gemenskapen.....	7
Elinreklamationsdirektivet	7
CBT-förordningen.....	7
Direktivet om tryggheten av elförsörjningen	8
2.2.2. Norden och den nordiska elmarknaden	8
2.3. Bedömning av nuläget	9
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	10
3.1. Målsättning	10
3.2. Alternativ.....	11
3.3. De viktigaste förslagen.....	12
4. Propositionens konsekvenser	12
4.1. Konsekvenser för elleveranssäkerheten.....	12
4.2. Ekonomiska konsekvenser	13
4.2.1. Ekonomiska konsekvenser för elanläggningsföretagen.....	13
4.2.2. Ekonomiska konsekvenser för elanvändarna	14
4.2.3. Samhällsekonomiska konsekvenser	14
4.3. Konsekvenser för myndigheterna.....	14
4.4. Konsekvenser för miljön.....	14
5. Beredningen av propositionen.....	14
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial	14
5.2. Remissyttranden och hur de har beaktats	15
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	15
6.1. Samband med andra propositioner.....	15
6.2. Samband med internationella fördrag och förpliktelser.....	16
6.2.1. Eliminering från tredje land.....	16
Gemenskapslagstiftning.....	16
EES-avtalet	16
WTO/GATT-avtalet	16
Avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Ryssland	17
6.2.2. Finansieringen av systemet för upprätthållande av en effektreserv i förhållande till internationella avtal och förpliktelser.....	17
De förpliktelser som ingår i fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen	17
Andra internationella avtalsförpliktelser	18

Bedömning av bestämmelserna om finansiering av systemet i förhållande till internationella avtal och förpliktelser	18
6.2.3. Förhållandet mellan den ersättning som skall betalas för upprätthållandet av en effektreserv och Europeiska gemenskapens reglering av statsstöd	19
DETALJMOTIVERING	21
1. Motivering till lagförslaget	21
1 kap. Allmänna bestämmelser	21
2 kap. Åtgärder för att upprätthålla en effektreserv.....	21
3 kap. Tillsyn och påföljder	25
4 kap. Kompletterande bestämmelser och giltighet	27
2. Närmare bestämmelser och föreskrifter	27
3. Ikraftträdande och giltighet.....	28
4. Förhållandet till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	28
LAGFÖRSLAG	29
om säkerställande av att vissa effektreserver inom elproduktionen kan användas .	29

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Produktionen och förbrukningen av el bör hela tiden vara i balans, eftersom el inte kan lagras i elsystemet. I Finland och i de övriga Norden infaller topparna av elförbrukningen under ett par av de kallaste dagarna på vintern. Under milda vintrar kan man stanna klart under toppförbrukningen.

Elförbrukningen i Finland har under flera år ökat jämnt med drygt två procent per år. Toppförbrukningsmängden har för sin del ökat med i genomsnitt cirka 300 megawatt per år. Vår egen produktionskapacitet räcker i dagens läge inte till för att täcka toppförbrukningen. Förbrukningstoppen är över 1000 megawatt högre än den produktionskapacitet som står till förfogande under toppbelastningsperioden. Utöver det inhemska elproduktionsmaskineriet används för eltillförsel gränsförbindelseledningar med Sverige, Ryssland och Norge. Dessutom kommer en ny havskabelförbindelse med Estland att tas i bruk i slutet av 2006. De skärpta effektbalanssituationerna i elnätet i nordvästra Ryssland samt i Sverige ledde emellertid i januari 2006 till att Ryssland och Sverige begränsade sinlexport till Finland för att trygga sin egen eltillgång.

Kraftverken drivs i den prioriteringsordning som de föränderliga produktionskostnaderna på den nordiska elmarknaden, som bildas av Finland, Sverige, Norge och Danmark, ställer. De kraftverk vilkas föränderliga produktionskostnader är dyrast startas sist i prioriteringsordningen, först i den situationen då elförbrukningen är som högst. Dessa kraftverk får alltså några totala drifttimmar under vanliga vintrar. Under milda vintrar drivs de inte alls. Till följd av det obetydliga driftsbehovet kan elmarknaden inte garantera dessa kraftverk en tillräcklig avkastning som skulle täcka underhållet och den periodiska servicen av anläggningarna. Ur elsystemets och elförbrukarnas synvinkel behövs de ifrågasättande kraftverkens produktionskapacitet emellertid på marknaden under toppförbrukningsperioden.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

2.1.1. *Situationen under normala förhållanden*

Syftet med elmarknadslagen (386/1995), som gavs år 1995, har varit att förbättra elmarknadens funktion och därmed trygga ett effektivt och konkurrenskraftigt elproduktionssystem i Finland. Med reformen har man eftersträvat att minska hindren för konkurrensen samt att slopa onödiga reglering inom elproduktionen. Genom utökad konkurrens har användningen av resurserna effektiviserats och kostnadsinbesparingar för elförbrukarna och samhällsekonomin åstadkommit.

Genom elmarknadslagen upphävdes det system som gällde regional planering av elförsörjningen. I detta system gjordes 20 regionala uppskattningar av tillförseln och förbrukningen av el under de kommande fem åren. Dessutom meddelade de riksomfattande elproducenterna sina kraftverksprojekt direkt till handels- och industriministeriet. Genom elmarknadslagen slopades också den tillståndsplikt för kraftverksbyggandet som ingick i ellagen (319/1979). I de tillståndsförfaranden som anknyter till byggandet av kraftverk finns fortsättningsvis separata bestämmelser i kärnenergilagen (990/1987) samt vattenlagen (264/1961) och annanstans i miljölagstiftningen. Dessa bestämmelser har ingen direkt anknytning till elleveranssäkerheten.

Energimarknadsverket har med stöd av 16 § i elmarknadslagen förordnat stamnätsinnehavaren Fingrid Abp att som systemansvarig svara för den tekniska funktionsdugligheten och driftssäkerheten hos landets elsystem samt att sörja för uppgifter som hör till det riksomfattande balansansvaret på ett sätt som är ändamålsenligt och med tanke på parterna på elmarknaden jämnt och icke-diskriminerande. Den stamnätsinnehavare

som har systemansvar har till uppgift att sörja för att balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen bibehålls under varje timme i det finska elsystemet.

Fingrids uppgifter i egenskap av systemansvarig har i detalj fastslagits i bolagets elnätstillstånd. Den systemansvariga definierar den driftssäkerhetsnivå som skall upprätthållas i det finska stamnätet, upprätthåller de systemtekniska krav som hänför sig till detta och kommer med systemets parter överens om de förfaringsätt som tryggar systemets tekniska funktionsduglighet. Dessutom sörjer den systemansvariga för upprätthållandet av frekvensen och upprätthållandet av den riksomfattande effektbalansen under varje timme samt för den balansfunktionsfunktion som de balansansvariga som har avtalsförhållanden med den systemansvariga behöver. Den systemansvariga har till uppgift att svara för hanteringen av överföringarna i stamnätet och i de gränsledningar som den har i sin besittning, verksamheten i nätet i en normal situation och driftsövervakningen samt sörja för utredningen av allvarliga störningar och återställande av elsystemet till normal situation.

De nordiska systemansvariga har ingått ett avtal om gemensamma principer vid drivandet av elsystemet. De systemansvariga upprätthåller och tar vid behov i användning de produktionsreserver som behövs och upprätthåller en gemensam nordisk reglerkraftsmarknad för att bibehålla balansen i systemet.

Enligt 16 b § i elmarknadslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen och gäller balansansvaret är varje part på elmarknaden i en normal situation inom elsystemet ansvarig för sin egen elbalans, dvs. för att partens eltillförsel täcker partens elförbrukning. Varje part svarar i princip för sin egen elleveranssäkerhet sedan den systemansvariga stamnätsinnehavarens ansvar har upphört efter en drifttimme. Parterna har också möjlighet att sörja för upprätthållandet av sin leveranssäkerhet på det sätt som de anser är bäst.

Till elmarknadslagen fogades i december 2004 två nya bestämmelser med vilka myndigheterna gavs tilläggsbefogenheter i fråga om tryggheten av elleveranssäkerheten.

Med stöd av 35 § i elmarknadslagen kan statsrådet i syfte att trygga tillräcklig eltillförsel besluta om ordnande av offentligt anbudsförfarande för ny elproduktionskapacitet eller åtgärder för styrning av efterfrågan. Beslutet får fattas endast om tillgången på el, med beaktande av planerade elproduktionsinrättningar och överföringsförbindelser samt elproduktionsinrättningar och överföringsförbindelser som anläggs, inte räcker till för att svara på efterfrågan på el i Finland och om tillräcklig eltillförsel inte kan tryggas genom andra åtgärder.

Med stöd av 36 a § i lagen får Energimarknadsverket för sin del bestämma att tidpunkten för ett planerat underhållsstopp vid ett kraftverk med en effekt på minst 100 megavoltampere skall infalla utanför perioden 1.12—28.2, om det finns grundad anledning att misstänka att tillgången på el inte skulle motsvara efterfrågan på el i Finland vid den tidpunkt som anmälts för underhållsstoppet.

Elförbrukningen måste minskas, om efterfrågan hotar att öka mera än produktionen trots det säkerställande av effektbalansen inom elproduktionen som beskrivs ovan. Ransoneringen genomförs av den stamnätsinnehavare som har systemansvar samt av övriga nättinnehavare. Härvid fördelas elen med beaktande av samhällets livsviktiga funktioner, eventuella myndighetsföreskrifter, planer och skyldigheter samt rådande omständigheter. I enlighet med de företagsvisa beredskapsplanerna säkerställs eltillgången och funktionen för de viktigaste förbrukningsobjekten vid ransoneringen. Nättinnehavarna får sin ransoneringsorder av Fingrid, som i egenskap av systemansvarig har en möjlighet att ställa nödvändiga villkor för elöverföringen samt för användningen av kraftverken och lasterna. Vid elransoneringen kan man inte skilja ut de elförbrukare vilkas elleverantör har orsakat bristen.

Utöver elproducenterna och nätbolagen har också elförbrukarna möjlighet att bereda sig på avbrott i elleveransen med sina egna reservkraftsarrangemang, ifall en eltillgång utan störningar är nödvändig, såsom inom försvarsmakten, övervaknings- och

bevakningsuppgifter, vid sjukhus, den finansiella branschen eller inom jordbruket. Till de frivilliga beredskapssystemen hör också avtal om last som kan kopplas bort.

2.1.2. *Beredskap inför undantagsförhållanden*

Syftet med lagen om tryggnad av försörjningsberedskapen (1390/1992) är att med tanke på undantagsförhållanden trygga befolkningens utkomst, landets näringsliv och de ekonomiska funktioner som är nödvändiga för landets försvar. För tryggnad av försörjningsberedskapen under alla förhållanden skall tillräcklig beredskap att producera fömödenheter samt att styra produktion, distribution, konsumtion och utrikeshandel åstadkommas och upprätthållas.

Nivån på den försörjningssäkerhet som skall upprätthållas har fastslagits i statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen (350/2002). Enligt beslutet är det allmänna målet med försörjningsberedskapen en försörjningsberedskap som baserar sig på nationella åtgärder och resurser. Vid sidan av de nationella åtgärderna omfattar försörjningsberedskapen också de beredskapsåtgärder som vidtagits inom Europeiska unionen, avtalet om ett internationellt energiprogram (det s.k. IEA-avtalet, FördrS 115/1991) samt de bilaterala avtal om ekonomiskt samarbete i krislägen som har ingåtts med olika stater. Utgångspunkten för beredskapen är en krissituation som räcker 12 månader och som avses i beredskapslagen (1080/1991) och i vilken kan ingå ett sådant försvarstillstånd som avses i lagen om försvarstillstånd (1083/1991). Med tanke på försörjningsberedskapen är det centralaste hotet en krissituation där möjligheten att producera eller från utlandet skaffa varor och tjänster som är kritiska med tanke på försörjningsberedskapen i väsentlig grad har försvårats. Försörjningsberedskapen dimensioneras så att befolkningens levnadsmöjligheter, sådana funktioner som är nödvändiga för samhället och sådan produktion som stöder försvaret inte äventyras.

I statsrådets beslut konstateras att för att trygga energiförsörjningen främjas en energiproduktion som baserar sig på flera bränslen och anskaffningskällor. Produktionen av inhemsk energi och användningen av inhemska bränslen utvecklas för att energiförsörjningen skall kunna tryggas. Med tanke på de särförhållanden som råder i vårt land hålls försörjningsberedskapen i fråga om energi på en nivå som ligger över de förpliktelser som följer av medlemskapet i EU samt IEA-avtalet. Förberedelser görs för att produktionskapaciteten i fråga om värme och elenergi, de bränslen som anläggningarna behöver samt distributions- och överföringsnätverket skall kunna hållas på basförsörjningsnivå under 12 månader. Med tanke på eventuella störningar i tillgången på importerad energi och för uppfyllandet av internationella avtalsförpliktelser hålls importerat bränsle i säkerhetsupplag i en mängd som motsvarar normalförbrukningen av importerat bränsle under i genomsnitt fem månader. Förberedelser görs för att energiproduktionen och energiförbrukningen skall kunna styras med ransoneringsåtgärder och andra åtgärder på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på försörjningsberedskapen och uppfyllandet av internationella avtalsförpliktelser.

Åtgärder enligt beredskapslagen kan vidtas i undantagsförhållanden, såsom när ett allvarligt hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv beror på försvårad eller förhindrad import av nödvändiga bränslen och annan energi samt råvaror och andra varor eller på någon annan till sina verkningar därmed jämförbar plötslig störning i det internationella handelsutbytet. En ytterligare förutsättning är dessutom att myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen. När undantagsförhållanden enligt beredskapslagen råder kan statsrådet genom förordning som utfärdas av republikens president berättigas att utöva befogenheter enligt beredskapslagen. Beredskapen inom elförsörjningen baserar sig i första hand på i huvudsak frivillig beredskapsplanering i de företag som är verksamma i branschen.

2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

2.2.1. Europeiska gemenskapen

Elinretningsdirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG, nedan elinretningsdirektivet, innehåller bestämmelser genom vilka eftersträvas att elleveranssäkerheten på Europeiska gemenskapens inre marknad skall kunna säkerställas.

Enligt artikel 3.2 i direktivet får medlemsstaterna med beaktande av tillämpliga bestämmelser i fördraget, särskilt artikel 86 i det, för att tillgodose det allmänna ekonomiska intresset ålägga företag som bedriver verksamhet inom elsektorn att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, vilka kan avse bl.a. tillförlitlighet och försörjningstrygghet. Dessa åligganden skall vara klart definierade, öppna, icke diskriminerande och kontrollerbara. De skall också garantera att elföretag i EU kan nå ut till nationella konsumenter på lika villkor.

Artikel 4 ålägger medlemsstaterna att se till att frågor som rör försörjningstrygghet övervakas. Den myndighet som getts denna uppgift skall i synnerhet övervaka balansen mellan tillgång och efterfrågan på el på de nationella marknaderna, förväntad framtida efterfrågan, ytterligare kapacitet som planeras eller håller på att anläggas, samt nätets kvalitet och underhållsnivå samt åtgärder för att täcka efterfrågetoppar och hantera brister i leverans från en eller flera leverantörers sida.

Artikel 7 förutsätter att medlemsstaterna skapar ett öppet och icke-diskriminerande system för ett anbudsförfarande för ny produktionskapacitet eller åtgärder för hantering av efterfrågan som främjar energieffektiviteten. Anbudsförfarandet får dock bara användas om den nya produktionskapacitet som anläggs eller de åtgärder som vidtas för styrning av energieffektiviteten på marknadsgrunder inte är tillräckliga för att säkerställa

försörjningstryggheten.

CBT-förordningen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande handel, nedan CBT-förordningen, syftar till att fastställa regler för sammanlänknings mellan Europeiska gemenskapens medlemsstater för den gränsöverskridande elhandeln. Genom förordningen skapas bl.a. en kompensationsmekanism för gränsöverskridande elflöden och införs harmoniserade principer för avgifter för gränsöverskridande överföringar. I artikel 3 föreskrivs om ett kompensationsystem mellan innehavarna av överföringsnät, vilket förutsätter att de separata överföringssavgifterna slopas i fråga om de sammanlänknings mellan medlemsstaterna som är i användning på den inre marknaden. Innehavarna av sammanlänknings får via en gemensam fond som hör till systemet kompensation för de kostnader de orsakas av de gränsöverskridande elflöden som överförs i deras nät. Kompensationen betalas av de innehavare av nationella överföringsnät från vilka de överskridande elflöden härstammar och av dem för vilka flödet är avsett. Syftet är att om detaljerna i kompensationsystemet skall föreskrivas i de riktlinjer som avses i artikel 8 i förordningen och som kommissionen godkänner biträdd av en regleringskommitté. Några riktlinjer om systemet har dock tills vidare inte getts. Däremot tillämpas tills vidare ett kompensationsystem som de systemansvariga stamnätsinnehavarna har kommit överens om.

I artikel 7 i förordningen föreskrivs om ett undantagsförfarande för nya sammanlänknings, med stöd av vilket nya sammanlänknings i vissa situationer kan befrias från de centrala förpliktelserna för nätinnehavaren enligt inretningsdirektivet för el, såsom givandet av ett öppet och icke-diskriminerande nättillträde till sammanlänknings i fråga för tredje part. Sammanlänkningsarna står härvid inte till den inre marknadens förfogande, utan deras överföringskapacitet har reserverats i första hand för ledningens ägares bruk.

Direktivet om tryggheten av elförsörjningen

Syftet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar, nedan elförsörjningsdirektivet, är att säkerställa verksamheten på EG:s inre marknad för el genom att trygga elförsörjningen och tillräckliga investeringar i gränsledningar mellan medlemsstaterna. Direktivet innehåller bestämmelser bl.a. om upprätthållandet av jämvikt mellan utbud och efterfrågan av el.

Artikel 5.1 i direktivet förutsätter att medlemsstaterna vidtar lämpliga åtgärder för att upprätthålla jämvikt mellan efterfrågan på el och tillgänglig produktionskapacitet. Medlemsstaterna skall i synnerhet ålägga innehavarna av överföringsnät att sörja för att en tillräcklig nivå på reservproduktionskapaciteten är tillgänglig och/eller att anta motsvarande marknadsbaserade åtgärder.

Enligt artikel 5.2 får medlemsstaterna vidta ytterligare åtgärder för att upprätthålla jämvikten mellan utbudet och efterfrågan på el, såsom ett anbudsfordrande eller alla motsvarande öppna och icke-diskriminerande förfaranden i enlighet med artikel 7 i elinretningsdirektivet.

Elförsörjningsdirektivet skall införas nationellt senast den 24 februari 2008.

2.2.2. Norden och den nordiska elmarknaden

En samnordisk lösning för avgörande av toppeffektfrågan har retts ut på uppdrag av Nordiska ministerrådet från år 2001. Utredningsarbetet har försiggått i samarbete mellan tjänstemännen vid fyra nordiska ministerier samt de systemansvariga stamnätsinnehavarna. Utredningsarbetet har dock, trots försök, hittills inte lett till någon enhetlig toppeffektlösning. De nordiska energiministerna gav senast i september 2006 de nordiska stamnätsinnehavarnas organisation Nordel i uppdrag att reda ut en gemensam långsiktig lösning för att en tillräcklig toppeffektkapacitet skall kunna garanteras.

Med undantag av Finland har länderna i Norden som hör till det gemensamma marknadsområdet reglerat sina nationella system för att säkerställa toppeffekt.

I Sverige togs det första effektreservsystemet i bruk år 2001. Det system som för närvarande är i användning baserar sig på lagen om effektreserv 2003:436, som trädde i kraft i juli 2003. Den systemansvariga stamnätsmyndigheten Svenska Kraftnät gavs genom lagen ansvaret för säkerställandet av en effektreserv på högst 2 000 megawatt. Svenska Kraftnät har för säkerställande av en effektreserv med aktörerna ingått avtal både om upprätthållandet av toppproduktionskapacitet och om en minskning av elförbrukningen. Lagen ger Svenska Kraftnät befogenhet att besluta när den reserverade effektreserven tas i användning samt att sälja den producerade elen på marknaden antingen via reglerkraftsmarknaden eller via elbörsens dagliga marknad. Kostnaderna för systemet finansieras med avgifter som tas ut av de balansansvariga. De inkomster som erhålls vid elförsäljningen minskar de kostnader som systemet orsakar. Sveriges effektreservsystem är tidsbundet. Dess giltighet upphör den 1 mars 2008. Enligt regeringens proposition är målet att avgöra effektfrågan på lång sikt på marknadsgrunder.

I Norge har stamnätsbolaget Statnett skyldighet att bjuda ut tillräckligt med toppkapacitet för uppreglering av reglerkraftsmarknaden. Denna skyldighet grundar sig på Norska vattendrags- och energistyrelsens föreskrift (föreskrift om systemansvar 2004 nr. 1532) som har utfärdats med stöd av energilagen (lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. 1990 nr. 50; energiloven) och gäller systemansvaret. För denna uppreglering har en marknad för reglerkraftsoptioner inrättats, där en tillräcklig reserv garanteras med kortfristiga avtal. I systemet bedömer Statnett huruvida mera kapacitet behövs på reglerkraftsmarknaden än vad som står till buds på den på marknadsgrunder och samlar in anbud av elproducenter och elförbrukare. I avtalet förbinder sig optionssäljaren att ge anbud till reglerkraftsmarknaden mellan

klockan sex och tjugotvå. Det norska effektoptionssystemet påverkar den nordiska elmarknaden på så sätt att kapacitet övergår från elbörsens dagliga marknad till reglerkraftsmarknaden. Härvid stiger priset på den dagliga marknaden och detta sporrar värmekraftsproducenterna att öka utbudet på den dagliga marknaden. Detta minskar vattenkraftsproduktionen i Norge och förbättrar effektsituationen där. Systemet är enkelt att genomföra i ett produktionssystem som nästan helt baserar sig på vattenkraft.

I den elleveranslag (lov om elforsyning) som trädde i kraft i Danmark vid ingången av år 2000 föreskrivs för de systemansvariga stamnätsinnehavarna ett täckande ansvar för upprätthållandet av leveranssäkerheten och för hela elsystemets funktion. Sedan lagen trätt i kraft hade de systemansvariga stamnätsinnehavarna avtal med elproducenterna om upprätthållandet av en minimiproduktionskapacitet. På basis av avtalen producerade produktionsbolagen Energi E2 och Elsam mot en avgift en minimimängd kapacitet som ställdes till den systemansvarigas förfogande. Avtalen upphörde vid utgången av år 2003. Till följd av Danmarks stora reservkapacitet gäller de nuvarande avtalen endast nätets tekniska produktionsreserver.

2.3. Bedömning av nuläget

Den finska elförbrukningen har ökat jämnt med drygt två procent per år under flera år. Toppförbrukningsmängden har för sin del ökat med i genomsnitt cirka 300 megawatt per år. Toppförbrukningen ökar inte jämnt, eftersom den också påverkas av köldperiodernas stränghet och varaktighet. Den hittills högsta elförbrukningen, cirka 14 800 megawatt som medelvärde för en timme, mättes i januari 2006. Finlands egen elproduktionskapacitet uppgår under toppbelastningsperioden till cirka 13 650 megawatt. Finlands elproduktionskapacitet kan inte täcka den förväntade toppförbrukningen utan elimport. Förbrukningstoppen är över 1000 megawatt högre än den inhemska produktionskapacitet som står till förfogande under toppbelastningsperioden.

Balansen mellan elproduktionen och

elförbrukningen har under de senaste åren skärpts inom hela Nordens marknadsområde. Betydande överkapacitet har endast Danmark av länderna i Norden. Enligt den senaste prognosen från de nordiska systemansvariga stamnätsinnehavarnas organisation Nordel, vilken gäller år 2008, kan det nordiska elsystemet självständigt täcka efterfrågan på el i genomsnittliga förhållanden. Däremot är situationen sämre i de extrema situationer som förutses under torra vattenår samt kalla vinterdagar. Det nordiska elsystemet är då beroende av elimport. Av den nordiska elen produceras cirka hälften med vattenkraft. De årliga variationerna i mängderna inom vattenkraftproduktionen är stora, som mest t.o.m. två tredjedelar av den finska elförbrukningen. Nordel bedömer produktionsunderskottet till 22 miljarder kilowattimmar under ett år med exceptionellt låg vattenkraftsproduktion. I vissa delar av det nordiska elsystemet är det härvid risk för att åtgärder för att ransonera elen kommer att vidtas. På motsvarande sätt bedömer Nordel att under en kall vinterdag, som förekommer en gång på tio år, blir den nordiska elproduktionskapaciteten 1 900 megawatt lägre än den uppskattade belastningen. I en dylik situation förekommer det effektbrist också i Norge och Sverige utöver Finland. Nordel bedömer att det nordiska elsystemet sätts på prov i en dylik situation.

Det nordiska elsystemets importberoende bedöms fortgå under de närmaste åren. På lång sikt bedöms den nordiska marknaden dock bevara en skälig balans mellan elproduktion, elimport och elförbrukning.

Utöver det inhemska elproduktionsmaskineriet används för den finska eltillförseln gränsförbindelseledningar med Sverige, Ryssland och Norge. Dessutom tas vid slutet av år 2006 en ny havskabelförbindelse med Estland i bruk. Elimporten till Finland från Sverige, Ryssland och Norge har fram till i vintras fungerat pålitligt med undantag av sporadiska tekniska problem. Den skärpta effektbalanssituationen i Sverige och Ryssland ledde emellertid i januari 2006 till att båda länderna begränsade elexporten till Finland för att trygga sin egen eltillgång. De begränsningar som ställts på den ryska elexporten var de första av den arten, men de

förväntas återkomma oftare i fortsättningen till följd av att effektbalansen i elnätet i nordvästra Ryssland fortsättningsvis försämrats. Också de begränsningar i överföringen som orsakas av flaskhalsarna i elnätet i södra Sverige kan återkomma under de närmaste åren i gränsförbindelseledningarna mellan Sverige och Finland, om inga förbättringar kan fås till stånd i reglerna för hanteringen av flaskhalsar i nätet vid förhandlingar mellan de nordiska systemansvariga. Den elimport från Estland som börjar vid slutet av 2006 sprider ut de risker som sammanhänger med importen, men till följd av den låga överföringseffekten i förbindelseledningen är effekten inte särskilt stor.

I Finland finns ett antal värmekraftverksenheter som endast obetydligt har varit i drift under de senaste åren och som inte har kunnat fungera på marknadsvillkor på elmarknaden. Till följd av det låga driftsbehovet kan elmarknaden inte garantera dessa kraftverk med låg driftsgrad en tillräcklig avkastning för att täcka underhållet och den periodiska servicen på anläggningarna. Som en följd av förnyandet av elmarknaden har elproducenterna för sin del effektiviserat sin verksamhet utgående från marknaden. Som en följd av utvecklingen har dessa anläggningars ägare delvis överfört dem från marknadsbruk till långvarig förvaring och även tagit upp möjligheten att helt ta anläggningarna ur drift. Ur elsystemets och elförbrukarnas synvinkel behövs dock dessa kraftverks produktionskapacitet på marknaden under perioder med toppförbrukning. Om de anläggningar som hotas av nedläggning tas ur drift, ökar beroendet av importerad el t.o.m. över 2000 megawatt.

Det är också högst osannolikt att ny produktionskapacitet, som motsvarar behoven under toppförbrukningsperioden, kommer att byggas i Finland på marknadsvillkor. I vilket fall som helst skulle projekt som gäller byggande av kraftverk räcka ett antal år.

Vår elproduktionskapacitet ökar betydligt, när den tredje kärnkraftsenheten i Olkiluoto med en effekt på 1600 megawatt står klar omkring år 2010. Utöver den kommer

mindre kraftverk, vilkas sammanlagda effekt uppgår till cirka 300—400 megawatt, att bli klara till år 2010. Utgående från den utveckling som beskrivs ovan kan det bedömas att den finska eltillförseln tills den nya kärnkraftsenheten tas i drift kommer att visa ett allt klarare underskott och bli alltmera beroende av elimport, om elproduktionskapacitet med låg driftsgrad slutgiltigt tas ur drift.

En samnordisk lösning på toppeffektfrågan verkar inte sannolik under de närmaste åren. Med undantag av Finland har länderna i Norden stiftat om nationella system för att säkerställa toppeffekt. I Finland baserar sig säkerställandet av balansen mellan produktion och förbrukning på parternas ansvar för säkerställandet av att deras egen eltillförsel täcker behovet. I en situation där det förekommer effektbrist i elsystemet är det dock tekniskt inte möjligt att skilja de elförbrukare som har skött sitt balansansvar pålitligt från dem vilkas elleverantörer inte kan fullgöra sina förpliktelser. Om man till följd av effektbrist blir tvungen att begränsa elanvändningen, inriktas begränsningar med undantag av livsviktiga funktioner på alla de elförbrukare som inte har tillräckligt med reservkraft till sitt förfogande. Om elanvändningen måste begränsas, orsakar detta kostnader för samhället, näringslivet och konsumenterna.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Målsättningen med propositionen är att för att säkerställa elleveranssäkerheten skapa förutsättningar för upprätthållandet av en effektreserv som säkerställer balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen för den tid då elsystemet har en skärpt effektsituation, till dess den femte kärnkraftverksenheten har tagits i drift.

Målet med propositionen är att säkerställa att den kondenskraftskapacitet som hotas av nedläggning kan användas och att elproduktionskapaciteten hos de anläggningar som hör till denna grupp erbjuds på marknaden under den toppförbrukningsperiod som infaller under

vinterperioden. Målet är att kraftverksinnehavarna under tiden 1.12—28.2 skall hålla sina kraftverksenheter som ingår i systemet i sådan beredskap som möjliggör att enheterna kan börja producera el för nätet inom 12 timmar från det då det anses att den el som de producerar behövs på marknaden.

Genom propositionen försöker man minska risken för att man, för att upprätthålla effektbalansen i elsystemet, blir tvungen att ta till en begränsning av elförbrukningen. Effekterna av det system som gäller upprätthållande av en effektreserv på elutbudet samt på marknadspriset på el försöker man begränsa till så små som möjligt, dock med beaktande av det utökande av elleveranssäkerheten som är målet med systemet.

3.2. Alternativ

I samband med beredningen av propositionen har flera olika lösningsalternativ granskats vad gäller beredskap inför en allt mera skärpt effektsituation inom elsystemet.

Gällande bestämmelser om försörjnings- och leveranssäkerheten lämpar sig inte för att undanröja den risk som gäller upprätthållandet av den effektbalans som det nu är fråga om.

Åtgärder enligt beredskapslagen kan vidtas endast i de undantagsförhållanden som avses i lagen, vilka det är fråga om när ett allvarligt hot för befolkningens utkomst eller grunderna för landets näringsliv orsakas av att importen av nödvändiga bränslen och annan energi samt råvaror och andra varor försvåras eller förhindras eller en annan plötslig stöming av det internationella handelsutbytet som till sina verkningar kan jämföras med dessa. En förutsättning är dessutom att det inte är möjligt att få kontroll över situationen med myndighetens normala befogenheter. I den för handen varande situationen är det fråga om att bereda sig på regelbundna risker med tanke på elsystemet.

Tillämpningen av bestämmelsen i 35 § i elmarknadslagen om anbudsförfarande för ny produktionskapacitet förutsätter att en avsevärt längre tidsperiod kunde användas för genomförande av de investeringar som

behövs. Bestämmelsen i fråga är också avsedd som en sista metod för att garantera eltillgången i en sådan situation där elmarknaden fungerar synnerligen dåligt. Till följd av detta måste tröskeln för att använda bestämmelsen vara synnerligen hög. Inom synhåll finns ingen sådan situation.

En samnordisk lösning på toppeffektfrågan har retts ut på uppdrag av Nordiska ministerrådet sedan år 2001. Under de närmaste åren verkar en samnordisk lösning dock inte sannolik.

Ett kapacitetssystem mellan elproducenterna är det inte möjligt att inrätta till följd av det förbud mot horisontellt samarbete som ingår i konkurrenslagstiftningen. Ett system av det slag där producenter som konkurrerar med varandra i nära samverkan skulle avtala om frågor med anknytning till elproduktionen lämpar sig inte heller för en konkurrensutsatt marknad.

Regeringen gav hösten 2002 en proposition med förslag till ändring av elmarknadslagen, 114/2002 rd, med ett system som gällde s.k. långsam reservkapacitet. Det föreslagna systemet hade varit ett tidsbundet marknadsreservsystem. Riksdagen hann inte behandla propositionen före valet våren 2003, varför propositionen förföll. Enligt propositionen skulle Försörjningsberedskapscentralen ha haft till uppgift att ingå avtal med elproducenterna om upprätthållandet av en långsam reservkapacitet som var avsedd för att åtgärda en allvarlig effektbrist. Det hade varit frivilligt för elproducenterna att delta i systemet. Försörjningsberedskapscentralen hade ersatt elproducenterna för de kostnader som orsakats av upprätthållandet av en långsam reservkapacitet som skulle ha ingått i systemet med de medel som centralen samlade in av elförbrukarna genom försörjningsberedskapsavgiften.

Försörjningsberedskapscentralen hade också haft i uppgift att övervaka att avtalen följdes. Tröskeln för att ta i bruk systemet hade varit hög och kopplad till situationer där den fysiska elen höll på att ta slut. Systemet hade inte kunnat användas för att sänka marknadspriset på el. Beslutet om att ta i drift de kraftverk som ingick i systemet hade fattats av Försörjningsberedskapscentralen.

Beslutet hade förutsatt en varning av Fingrid om ett hot om en allvarlig effektbrist. Propositionen kritiserades i synnerhet av elproducenterna, eftersom myndighetens roll i systemet ansågs för stor och man misstänkte att systemet skulle användas för att skära i marknadspriserna på elen.

Det system som gäller upprätthållande av en effektreserv och som ingår i denna proposition innehåller samma drag som det system som föreslogs i regeringspropositionen 114/2002 rd. Det effektreservsystem som föreslås baserar sig dock på mera exakta bestämmelser och är därmed till sina utgångspunkter öppnare än den föregående propositionen. Den centrala aktören i systemet är den stamnätsinnehavare som har systemansvar och den övervakas av Energimarknadsverket. Genom propositionen eftersträvas en flexibel verksamhetsmodell som utgår från marknaden. Kostnaderna finansieras med särskilda avgifter som baserar sig på utnyttjandet av elsystemet och stamnätet och som den stamnätsinnehavare som har systemansvar skall ha rätt att samla in av dem som använder överföringstjänsterna.

3.3. De viktigaste förslagen

För upprätthållande av en effektreserv för elproduktionen som säkerställer balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen föreslås det att en särskilt system, som grundar sig på förpliktelsen till en offentlig tjänst, skall inrättas. Innehavarna av kraftverk skall mot en ersättning kunna ställa sina kraftverksenheter, som ingår i elproduktionens effektreserv och uppfyller de krav som ställs, till systemets förfogande. Som kompensation för ersättningen skall innehavarna av de kraftverksenheter som ställts till systemets förfogande i driftsavtal om effektreserv förbinda sig att säkerställa att enheterna i fråga har driftsberedskap och att driva enheterna i fråga på det sätt som reglerna för systemet förutsätter.

Målet är att kraftverksinnehavarna under vinterperioden 1.12—28.2 skall hålla de kraftverksenheter som ingår i systemet i sådan beredskap som möjliggör att enheterna kan börja producera el inom 12 timmar från det då det anses att den el som de producerar

behövs på marknaden. Beslutet om att en kraftverksenhet skall startas skall fattas antingen till följd av att ett anbud på elmarknaden har godkänts eller på basis av en uppmaning att starta enheten som den stamnätsinnehavare som har systemansvar har gett.

Det föreslås att skötseln av det system som gäller upprätthållande av en effektreserv med stöd av 16 § i elmarknadslagen skall ges i uppdrag åt den stamnätsinnehavare som har systemansvar. Skötseln av det system som gäller upprätthållande av en effektreserv skall vara en separat lagstadgad uppgift för den stamnätsinnehavare som har systemansvar och denna uppgift skall inte ingå i det systemansvar om vilket föreskrivs i elmarknadslagen.

Kostnaderna för det system som gäller upprätthållande av en effektreserv skall finansieras med separata avgifter som grundar sig på utnyttjandet av elsystemet och stamnätet och dessa avgifter skall den stamnätsinnehavare som har systemansvar ha rätt att samla in av dem som använder överföringstjänsterna i samband med de avgifter som tas ut för överförings- och gränsöverföringstjänsten.

Det eftersträvas att det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv skall tas i bruk redan för vinterperioden 2006—2007. Avsikten är att systemet skall vara ett tidsbundet arrangemang, som skall gälla till slutet av vinterperioden 2010—2011. Efter detta antas det allmänt att behovet av kondenskraft minskar i och med att den nya kärnkraftverksenheten blir klar. Det tidsbundna systemet är det ändamålsenligt att försöka häva medan den föreslagna perioden ännu pågår, ifall ett motsvarande samnordiskt system eller principer skapas för upprätthållandet av en effektreserv medan lagen är i kraft.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Konsekvenser för elleveranssäkerheten

Det bedöms att i det finska elsystemet finns fem sådana kondenskraftverksenheter som uppfyller kraven i det system som föreslås. Deras sammanräknade elproduktionseffekt är

cirka 800 megawatt. Av enheterna drivs två med tung brännolja, två med stenkolk och en med naturgas. Det skall vara frivilligt för enheternas innehavare att ställa enheterna till systemets förfogande. Alla enheter som uppfyller kraven kommer därför inte nödvändigtvis att ställas till systemets förfogande. De kraftverksenheter som stannar utanför systemet kommer dock sannolikt att vara verksamma på marknaden för att deras innehavare skall kunna uppfylla sina egna förbindelser.

Genom propositionen försöker man säkerställa att elproduktionskapaciteten inte i betydande grad minskar i en situation där vår egen kapacitet inte längre räcker till för att täcka toppförbrukningen och vi i allt högre grad är beroende av importerad el. Utan den 500 megawatt som har bedömts delta i systemet sjunker kapaciteten under toppförbrukningstiden klart under 13 000 megawatt, medan den verkliga toppförbrukningen i januari 2006 var cirka 14 800 megawatt. Det uppskattas att toppförbrukningen vintern 2006—2007 kommer att överskrida 15 000 megawatt.

Genom förslaget säkerställs dessutom att den kapacitet som är med i systemet under vinterperioden står i sådan beredskap att den kan startas snabbt och regelbundet ger anbud på marknaden. Härvid kommer verkningarna på elutbudet och marknadspriset av en eventuell snabb ändring i balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen, såsom ökande efterfrågan till följd av köld, fel i kraftverken eller begränsning av elimporten, att bli mjukare. Om kapaciteten i fråga inte står till buds i de beskrivna situationerna, kan marknadspriset stiga snabbt till en synnerligen hög nivå, såsom det har skett emellanåt. Det föreslagna systemet höjer också tröskeln för uppkomsten av en allvarlig effektbrist och minskar därmed risken för att man skall bli tvungen att begränsa elanvändningen för att upprätthålla effektbalansen i elsystemet.

4.2. Ekonomiska konsekvenser

4.2.1. Ekonomiska konsekvenser för elanläggningsföretagen

De årliga kostnaderna för upprätthållandet

av en effektreserv bedöms till cirka 10–15 miljoner euro. Hur stora kostnaderna blir påverkas av storleken på de anbud som kraftverksinnehavarna ger samt på antalet kraftverk som ställs till systemets förfogande. Kostnaderna för systemet skall finansieras med särskilda avgifter som grundar sig på utnyttjandet av elsystemet och stamnätet, vilka den stamnätsinnehavare som har systemansvar skall ha rätt att samla in av dem som använder överföringstjänsterna i samband med de avgifter som skall tas ut för överförings- och gränsöverföringstjänsten. Av kostnaderna för systemet uppskattas det i enlighet med orsakarprincipen att cirka 50 procent kanaliseras till de finska parterna, cirka 40 procent till de parter som importerar el från Ryssland och cirka 10 procent till de parter som importerar el från Estland.

Den ersättning som innehavaren av en kraftverksenhet skall betalas för upprätthållandet av en effektreserv fastställs i princip utgående från det anbud som innehavaren av kraftverket ger. Ersättningen får inte överskrida det som är nödvändigt för att täcka kostnaderna för uppfyllandet av de förpliktelser som har ställts i driftsavtalet om effektreserv. I ett sådant alternativ där anläggningarna slutligt stängs, orsakas kraftverksinnehavarna kostnader av nedkörningen och rivningen.

De kostnader som den stamnätsinnehavare som har systemansvar orsakas av skötseln av systemet skall täckas genom en avgift som tas ut för finansiering av systemet. I avgiften kan också ingå en skälig ersättning för skötseln av systemet.

De verkningar som det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv har på elutbudet samt på marknadspriset på el har man försökt begränsa så att de blir så små som möjligt. Syftet är inte att systemet skall användas för att sänka marknadspriserna på el. Den elproduktion som de kraftverk som ingår i systemet bjuder ut på marknaden sänker emellertid eventuella elpristoppar som förorsakas av plötsliga ändringar i effektbalansen. Detta minskar i dessa sällsynta situationer de försäljningsinkomster som övriga elproducenter får. Systemets verkningar på marknadspriset på el blir små. Till följd av detta bedöms systemet inte heller minska viljan att investera i ny

elproduktionskapacitet. Någon ny toppkraftskapacitet har inte annars heller realiserats utgående från marknaden under de senaste åren.

4.2.2. *Ekonomiska konsekvenser för elanvändarna*

Med det föreslagna systemet är avsikten inte att påverka marknadspriset på el. Därför blir verkningarna av propositionen på det pris som elförbrukarna betalar för sin elenergi små. Det bedöms att systemet kommer att sänka de då och då höga elpristopparna. Det bedöms dock inte ha stor betydelse för den årliga kostnad som elförbrukarna betalar för sin elenergi.

Det kan anses att kostnaderna för systemet alltid i slutändan inriktar sig på all förbrukad el. De årliga kostnaderna för systemet blir cirka 0,015 cent per kilowattimme om de slås ut jämnt på all el som förbrukas i Finland. Detta är cirka två promille av det totala pris som en småförbrukare betalar för elen.

4.2.3. *Samhällsekonomiska konsekvenser*

Propositionen bedöms inte i sig ha några betydande samhällsekonomiska konsekvenser. Som en alternativ kostnad för systemet kan dock de kostnader anses som utan de föreslagna åtgärderna skulle förorsakas samhället, näringslivet och konsumenterna av att elanvändningen begränsas i en eventuell situation med effektbrist. Dessa kostnader är ansevärda och överskrider mångfalt verkningarna av kostnaderna för systemet samt verkningarna på elmarknadspriset.

4.3. **Konsekvenser för myndigheterna**

Propositionen har inga betydande konsekvenser för myndigheterna. Myndigheternas, främst Energimarknadsverkets, tillsynsarbete ökar enligt uppskattning motsvarande en persons arbete under en månad per år jämfört med nuläget. Även handels- och industriministeriet skall bevaka verkställandet av systemet. Mängden tilläggsarbete som regeringspropositionen förorsakar myndigheterna är så liten att den

inte har några konsekvenser för budgetekonomin. Energimarknadsverket skall för fastställelse av regler och villkor i enlighet med propositionen ta ut en prestationsavgift i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

4.4. **Konsekvenser för miljön**

Den föreslagna lagen har inga betydande miljökonsekvenser jämfört med nuläget, eftersom de kraftverksenheter som skall ingå i systemet sannolikt kommer att användas för elproduktion endast några dygn per år. Av de kraftverksenheter som ingår i systemet skall det också förutsättas att de har giltiga miljötillstånd.

Den el som produceras av de kraftverksenheter som ingår i systemet kan bedömas ersätta en del av den el som producerats i stenkolskondenskraftverk på annat håll i Norden eller i Tyskland. Förslaget påverkar inte den totala mängden koldioxidutsläpp på Europeiska gemenskapens nivå, eftersom kraftverken inte beviljas mera utsläppsrätter i detta syfte. Kraftverken måste köpa de extra utsläppsrätter som de eventuellt behöver på marknaden.

5. **Beredningen av propositionen**

5.1. **Beredningsskeden och beredningsmaterial**

Handels- och industriministeriet ordnade i januari och mars 2006 två diskussionsmöten med de viktigaste elproducenterna och elförbrukarna samt myndigheterna om läget på elmarknaden och i synnerhet om elproduktionskapaciteten. Resultatet av diskussionsmötena var en gemensam syn på att situationen i fråga om elproduktionskapaciteten under de närmaste åren är oroväckande och att upprätthållandet av den kapacitet som hotas av nedläggning bör tryggas.

Regeringens proposition grundar sig på ett förslag som Fingrid, den stamnätsinnehavare som har systemansvar, kom med i maj 2006. Förslaget gick ut på att driftsberedskapen hos den kondenskraftskapacitet som hotas av nedläggning bör bevaras. Propositionen har

beretts utgående från förslaget i samarbete mellan handels- och industriministeriet, Energimarknadsverket och Fingrid. Vid beredningen har dessutom utnyttjats flera utredningar och propositioner som tidigare utarbetats vid handels- och industriministeriet.

Den av handels- och industriministeriet tillsatta arbetsgruppen för säkerheten på elmarknaden föreslog i sin rapport i april 2000 att beredskap för ett system som gällde långsam reservkapacitet skulle skapas på åtgärd av det allmänna. Detta system skulle basera sig på avtal om upprätthållandet av reservkapacitet mellan den part som representerar det allmänna och elproducenterna.

Den av handels- och industriministeriet tillsatta arbetsgruppen för 5-årsunderhåll av elmarknadslagen gav i sin rapport i oktober 2001 ett förslag om upprätthållande av långsam reservkapacitet som utarbetades i form av en regeringsproposition.

Regeringen gav hösten 2002 en proposition om ändring av elmarknadslagen 114/2002 rd, i vilken också ingick ett förslag till system för långsam reservkapacitet. Riksdagen hann inte behandla propositionen före riksdagsvalet våren 2003, vilket gjorde att lagförslaget förföll.

Den av handels- och industriministeriet tillsatta arbetsgruppen som redde ut statsmaktens roll vid elleveranssäkerheten behandlade i sin rapport, som överlämnades i november 2003, vittgående frågor med anknytning till upprätthållandet av balansen mellan efterfrågan och utbud på el samt beredskapssystem för situationer med knapp elkapacitet.

5.2. Remissyttranden och hur de har beaktats

Det förslag om att driftsberedskapen hos kondenskraftskapacitet som hotas av nedläggning, som Fingrid, den stamnätsinnehavare som har systemansvar, har gett har i olika sammanhang presenterats för representanter för företagen inom elsektorn. Modellen har presenterats bl.a. vid möten i delegationen med Fingrids kunder, vid en tillställning för balansansvariga samt vid kraftsystemskommissionens möten.

Handels- och industriministeriet ordnade i juni—juli 2006 ett remissförfarande för Fingrids förslag samt en promemoria som kompletterar det och som har beretts vid ministeriet. I promemorian beskrevs de behov av ändringar i författningarna som det föreslagna systemet kräver. Utlåtanden gavs av följande 14 parter: utrikesministeriet, Energimarknadsverket, Konkurrensverket, Försörjningsberedskapscentralen, Finlands Näringsliv rf, Finsk Energiindustri rf, Skogsindustrin rf, Metallinjalostajat ry, Fingrid Abp, Helsingfors Energi, MVM Energiatieto Oy, Pohjolan Voima Oy, RAO Nordic Oy samt Suomen ElFi Oy.

Remissgivarna ansåg allmänt att ett system av det slag som det som föreslås var nödvändigt. Utlåtandena gick däremot kraftigt i sär i fråga om det förslag som gällde finansieringen av systemet. Också de principer som hänför sig till utbudandet på marknaden av den el som produceras i de kraftverksenheter som ingår i systemet delade starkt remissgivarnas åsikter.

Det förslag som gick på remiss har preciserats utgående från de synpunkter som kom fram i utlåtandena. Propositionen baserar sig till sina centrala principer på det förslag som gick på remiss.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

6.1. Samband med andra propositioner

Republikens president överlämnade den 11 augusti 2006 till riksdagen en regeringsproposition med förslag till lagstiftning om tryggheten av leveranssäkerheten för bräntorv och för el producerad med den (RP 100/2006 rd). I propositionen föreslås att en lag om en inmatningstariff för el producerad med bräntorv i kondenskraftsanläggningar skall stiftas. För undvikande av stödsystem som överlappar varandra är det nödvändigt att utesluta de kraftverk som omfattas av systemet med en inmatningstariff från tillämpningsområdet för det system som föreslås i denna proposition och gäller upprätthållandet av en effektreserv.

6.2. Samband med internationella fördrag och förpliktelser

6.2.1. *Elimport från tredje land*

Gemenskapslagstiftning

Europeiska gemenskapernas domstol har bl.a. i målen *Costa v. Enel* 6/64 och *Almelo* C-393/92 ansett att el är en vara och på basis av detta lämpar sig bestämmelserna om varuhandel för import av el. Karaktäristiskt för el jämfört med mera typiska varor är bristen på lagringsmöjlighet.

På elimporten från tredje land, dvs. från andra än medlemsstater i EU tillämpas i princip inte de bestämmelser som gäller den inre marknaden i gemenskapen utan handeln omfattas av internationella avtalsbestämmelser. Till följd av detta ingår inga materialrättsliga bestämmelser om elhandel med tredje land i direktivet om en inre marknad för el och direktivet om trygghandlet av elförsörjningen.

Enligt artikel 23 i EG-fördraget utgör gemenskapen en tullunion, som omfattar all handel med varor och innebär att importtullar samt alla avgifter med motsvarande verkan är förbjudna mellan medlemsstaterna och att en gemensam tulltaxa införs gentemot tredje land.

Handelspolitiken omfattas med stöd av artikel 133 i EG-fördraget av gemenskapsbehörigheten. På importen av varor från tredje land till gemenskapens område tillämpas ett gemensamt system som grundar sig på rådets förordning (EG) nr 3285/94 om ett gemensamt system som skall tillämpas på import. Varuimporten från tredje land till gemenskapens område är i regel fri och för den sätts inga kvantitativa restriktioner.

På importen av varor kan emellertid tillsyns- och skyddsåtgärder på EU-nivå tillämpas, om utvecklingen av importen orsakar eller hotar orsaka en allvarlig olägenhet för dem som producerar samma slags eller konkurrerande produkter inom gemenskapen. Dessutom kan på import i undantagsfall tillämpas förbud, kvantitativa restriktioner eller tillsynsåtgärder på grunder som motsvarar berättigade grunder enligt artikel 30 i EG-fördraget. Dylika berättigade

grunder är förbud och restriktioner som är motiverade bl.a. för allmän ordning eller säkerhet samt för att skydda människors eller djurs hälsa eller liv. Det är exceptionellt att tillsyns- eller skyddsåtgärder tillgrips och därför tolkas förutsättningarna att vidta sådana åtgärder snävt.

EES-avtalet

Syftet med avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) är att skapa förutsättningar för fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen och de medlemsstater i Europeiska frihandelsavtalet EFTA som hör till EES-avtalet.

Norge är med stöd av EES-avtalet skyldigt att införa elinreklamationsdirektivet och elförsörjningsdirektivet. EFTA:s övervakningsmyndighet övervakar att direktiven tillämpas i enlighet med gemenskapsrätten. Norge öppnade sin elmarknad för konkurrens redan i början av 1990-talet och bildar en del av den nordiska elmarknaden.

WTO/GATT-avtalet

GATT-avtalet som gäller varuhandel (FördrS 4 och 5/1995) innehåller bestämmelser bl.a. om principen för mest gynnad nation, nationellt bemötande och förbud mot kvantitativa begränsningar. Enligt artikel 3 i GATT-avtalet beviljas nationellt bemötande för produkter som importeras från en annan avtalspart till den del som gäller intern försäljning och utbudande till försäljning. Bestämmelserna i denna punkt hindrar inte att interna transportavgifter av olika slag tillämpas, vilka baserar sig enbart på transportmedlens ekonomiska verksamhet och inte på produktens nationella ursprung.

Det är möjligt att avvika från tillämpningen av bestämmelserna i GATT-avtalet bl.a. i syfte att bevara naturresurser eller på grund av den nationella säkerheten. Dessa undantag kan tillämpas endast i begränsade fall.

Artikeln om regionala integrationsarrangemang i GATT-avtalet gör det möjligt för GATT-medlemmarna att bilda

tullunioner och frihandelsområden sinsemellan. Sådana integrationsarrangemang bör innebära frihet för en ökande handel, inte att nya hinder skapas. Tullavgifter och andra handelsbestämmelser som gäller tredje land får inte vara mera begränsande än motsvarande bestämmelser som tillämpades före integrationsarrangemanget. Det anses att artikeln lämpar sig för Europeiska gemenskaperna. Den aktuella artikeln medger ett undantag från principen om mest gynnad part i GATT-avtalet, men det är oklart om den även lämpar sig för kvantitativa begränsningar.

Avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Ryssland

Europeiska gemenskapen har ingått ett avtal om partnerskap och samarbete med Ryssland (EGT L 327, 28 november 1997) som trädde i kraft i december 1997. Syftet med avtalet är att främja handeln mellan avtalsparterna och ekonomiska förbindelser som bygger på marknadsekonomi. Syftet med avtalet är inte att inrätta ett egentligt frihandelsområde.

Avtalet innehåller sådana bestämmelser om varuhandel med stöd av vilka produkter som härstammar från Ryssland i regel bör föras in i gemenskapen utan kvantitativa begränsningar. Enligt artikel 11 i avtalet beviljas nationellt bemötande för produkter som importeras från en annan avtalspart vad gäller försäljning och utbudande till försäljning. Bestämmelserna i denna punkt förhindrar inte att interna transportavgifter av olika slag tillämpas, vilka baserar sig enbart på transportmedlens ekonomiska verksamhet och inte på produktens nationella ursprung.

Enligt artikel 19 hindrar avtalet inte sådana förbud och begränsningar gällande importen som är motiverade för att allmän ordning och säkerhet samt människors eller djurs hälsa och liv skall kunna skyddas. Dessa förbud eller begränsningar får dock inte vara medel för godtycklig diskriminering eller förtäckt begränsning av handeln mellan parterna.

6.2.2. *Finansieringen av systemet för upprätthållande av en effektreserv*

i förhållande till internationella avtal och förpliktelser

De förpliktelser som ingår i fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen

Det system som gäller upprätthållande av en effektreserv bör uppfylla de förpliktelser som har ställts i EG-fördraget. Det är nödvändigt att bedöma finansieringen av systemet i relation till dessa förpliktelser.

Skötseln av det system som gäller upprätthållande av en effektreserv, vilken har föreslagits bli en uppgift för den stamnätsinnehavare som har systemansvar, är en uppgift som avses i artikel 86.2 i EG-fördraget och som gäller tillhandahållande av en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse. Enligt bestämmelsen i fråga tillämpas på ett företag som sköter en sådan uppgift bestämmelserna i fördraget och konkurrensreglerna till den del som de inte juridiskt eller faktiskt förhindrar företaget att sköta de specialuppgifter som anförtratts det. Utvecklingen inom handeln får inte påverkas på ett sätt som står i strid med gemenskapens intressen.

De centralaste villkoren för finansieringen av systemet grundar sig på det icke-diskrimineringskrav som har ställts i EG-fördraget. Enligt diskrimineringsförbudet i artikel 12 i EG-fördraget är utgångspunkten att all diskriminering som grundar sig på nationalitet är förbjuden på tillämpningsområdet för EG-fördraget. Innehållet i bestämmelsen konkretiseras i den reglering som gäller specialområden i EG-fördraget, i detta fall via elinreklamationsdirektivet och CBT-förordningen samt elförsörjningsdirektivet. De principer som gäller EG:s konkurrensregler definieras i artiklarna 81–86 i EG-fördraget.

Vid arrangerandet av finansieringen av systemet skall också de villkor i EG-fördraget beaktas som följer av principen om fri rörlighet för varor. Enligt artikel 23 i EG-fördraget bildar gemenskapen en tullunion, som omfattar all handel med varor och innebär att importtullarna samt alla avgifter med motsvarande verkan är förbjudna mellan medlemsstaterna och att en gemensam tulltariff genomförs i förhållande till tredje

land. De bestämmelser som gäller fri rörlighet för varor tillämpas också på varor från tredje land som är i fritt omlopp inom medlemsstaternas områden.

Enligt artikel 28 i EG-fördraget är kvantitativa begränsningar av importen mellan medlemsstaterna och alla till sina verkningar motsvarande åtgärder förbjudna. Artikel 30 i fördraget ger medlemsstaterna en möjlighet att utan hinder av bestämmelsen i artikel 28 ställa sådana förbud och begränsningar gällande import vilka är motiverade för att allmän ordning och säkerhet samt människors eller djurs hälsa och liv skall kunna skyddas. Gemenskapens domstol har i sin tillämpningspraxis med stöd av artikel 30 godkänt att kvantitativa begränsningar med anknytning till energiimporten får ställas utgående från det nationella säkerhetskravet som grundar sig på försörjningssäkerheten (ärendet *Campus Oil* 72/83). Dessa förbud eller begränsningar får dock inte vara medel för godtycklig diskriminering eller förtäckt begränsning av handeln mellan parterna.

När bestämmelserna i EG-fördraget tolkas bör den ömsesidighetsklausul som ingår i artikel 21.2 i elinretningsdirektivet beaktas. Enligt den kan för undvikande av obalans i samband med öppnandet av elmarknaderna sådana elleveransavtal förbjudas som ingås mellan aktörer i olika medlemsstater, om kunden inte är en kund som är berättigad till konkurrens också i den medlemsstat där elen levereras. När ömsesidigheten saknas har medlemsstaterna därmed rätt att ställa sådana kvantitativa begränsningar som avses i klausulen för elimport från andra medlemsstater.

Andra internationella avtalsförpliktelser

De giltiga statsfördrag som gäller elimport från Ryssland begränsar sig till avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Ryssland. Enligt avtalet beviljas nationellt bemötande för produkter som importeras från en annan avtalspart för intern försäljning och utbudande till försäljning.

Artikel 11 i avtalet ger avtalsparterna en möjlighet att tillämpa interna transportavgifter av olika slag, om avgifterna

baserar sig enbart på transportmedlens ekonomiska verksamhet och inte på produktens nationella ursprung. På elimporten från Ryssland tillämpas också i dag avgifter som baserar sig på utnyttjandet av elsystemet och nätet och de är av samma slag som den avgift som ingår i förslaget.

Avtalet ger också avtalsparterna en möjlighet att ställa sådana förbud och begränsningar gällande import som är motiverade med tanke på att den allmänna ordningen och säkerheten samt människors eller djurs hälsa och liv skall kunna skyddas. Med beaktande av tillämpningspraxis i fråga om motsvarande bestämmelse i EG-fördraget kan det bedömas att utgående från avtalet kan också för energiimporten från Ryssland ställas kvantitativa begränsningar för vilka grunden är kravet på nationell säkerhet som baserar sig på försörjningssäkerheten. Dessa förbud eller begränsningar får dock inte vara medel för godtycklig diskriminering eller förtäckt begränsning av handeln mellan parterna.

Bedömning av bestämmelserna om finansiering av systemet i förhållande till internationella avtal och förpliktelser

De bestämmelser som gäller finansiering av systemet för upprätthållande av en effektereserv har utarbetats så att de uppfyller de förpliktelser som binder Finland och som ingår i EG-fördraget samt i internationella avtal. De överföringsavgifter som skall samlas in för finansiering av det föreslagna systemet skall utöver på de finska aktörerna också inriktas på de ryska och estniska elimportörerna. Den ryska och den estniska elmarknaden har inte på ömsesidig basis öppnats för finska aktörer. Importförbindelsen med Estland, som skall tas i bruk, fungerar till utgången av år 2013 med ett undantagslov som Energimarknadsverket beviljade i februari 2005 som en s.k. kommersiell ledning, på vilken de centrala inretningsreglerna inte tillämpas. Artikel 11 i avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Ryssland ger avtalsparterna möjlighet att tillämpa interna transportavgifter som baserar sig på transportmedlens verksamhet. Möjligheten

att ställa en avgift som grundar sig på användningen av elsystemet och stamnätet för importen från Estland kan för sin del bedömas på basis av ömsesidighetsklausulen i artikel 21.2 i elinretningsdirektivet. Med tanke på handeln mellan medlemsstaterna och för de estniska aktörerna är en avgift en lindrigare åtgärd än en kvantitativ begränsning som helt förbjuder elimport.

I sista hand definieras det konkreta innehållet i de föreslagna bestämmelserna i de avgifter som den stamnätsinnehavare som har systemansvar med stöd av 8 § i lagen ställer och vilka Energimarknadsverket skall fastställa innan de tas i bruk. De internationella avtal och förpliktelser som binder Finland binder också den stamnätsinnehavare som har systemansvar samt Energimarknadsverket när de sköter sina uppgifter som ingår i den föreslagna lagen.

6.2.3. Förhållandet mellan den ersättning som skall betalas för upprätthållandet av en effektreserv och Europeiska gemenskapens reglering av statsstöd

När en effektreserv upprätthålls och den el som den producerar bjuds ut på marknaden är det fråga om en sådan förpliktelse att tillhandahålla en offentlig tjänst av allmänt ekonomiskt intresse som avses i artikel 3.2 i elinretningsdirektivet. I punkten konstateras det att när man fullt ut beaktar bestämmelserna i EG-fördraget om denna sak och i synnerhet dess artikel 86, kan medlemsstaterna i det allmänna ekonomiska intressets namn ställa förpliktelser att tillhandahålla en offentlig tjänst för de företag som är verksamma på elsektorn och dessa förpliktelser kan gälla bl.a. säkerhet och försörjningstrygghet. Dessa förpliktelser skall vara klart definierade, öppna, icke-diskriminerande och kontrollerbara och genom dem skall det tryggas att de företag som är verksamma på elsektorn inom gemenskapen kan bjuda ut sina tjänster till konsumenterna i medlemsstaterna på lika grunder.

När den offentliga sektorn beviljar finansiering åt bolagen, bör åtgärdens förhållande till Europeiska gemenskapernas

statsstödsbestämmelser undersökas. EG:s principer om statligt stöd definieras i artiklarna 87–89 i EG-fördraget. Artikel 86.2 bestämmer om den ersättning som skall betalas för en förpliktelse att tillhandahålla offentliga tjänster, vilket nära tangerar statsstödsfrågan.

Artikel 87.1 i EG-fördraget utgår ifrån att statligt stöd i regel är förbjudet. Det finns dock undantag, som gör det möjligt att godkänna stödåtgärder (artikel 86.2 samt artikel 87.2 och 87.3) såsom lämpliga på den gemensamma marknaden. Om det är fråga om statsstöd, skall en sådan åtgärd enligt huvudregeln i artikel 88.3 rapporteras till kommissionen innan den vidtas. I vissa situationer kan man avvika från skyldigheten att underrätta kommissionen på förhand. Dessa undantag finns fastslagna i kommissionens meddelande (2005/C 297/04) om allmänna ramar för statsstöd som kan betalas för skyldigheten att tillhandahålla offentliga tjänster.

Enligt artikel 86.2 i EG-fördraget är det möjligt att avvika från bestämmelserna om statligt stöd när det gäller att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, såvida tjänstens utförande skulle hindras av att man följde huvudregeln och såvida åtgärderna inte äventyrar den gemensamma marknadens funktionsduglighet. Medlemsstaten måste när den finansierar utförandet av tjänsteförpliktelser följa praxis vid tolkningen av artikel 86.2. Reglerna om statligt stöd och den skyldighet att underrätta kommissionen på förhand som sammanhänger med dem kan undvikas om uppdraget att genomföra en förpliktelse att utföra en offentlig tjänst följer de kriterier som fastslås i Europeiska gemenskapernas domstols dom Altmark Trans (ärende C-280/00).

I domen Altmark Trans definieras fyra kriterier som måste bli uppfyllda för att det inte skall vara frågan om sådant statsstöd som förbjuds i EG-fördraget. För det första skall det företag som får stödet verkligen få i uppdrag att uppfylla förpliktelserna för den offentliga tjänsten. Dessa förpliktelser skall definieras klart. För det andra skall de grunder enligt vilka ersättningen beräknas fastställas på förhand på ett objektivt och transparent sätt. För det tredje får

ersättningen inte överstiga det som behövs för att täcka alla de kostnader eller en del av kostnaderna, som förpliktelserna till den offentliga tjänsten förutsätter. För det fjärde, om den som producerar tjänsten inte väljs enligt förfarandet för offentlig upphandling, skall nivån för de erforderliga kostnaderna bestämmas genom att de jämförs med vad ett väl lett genomsnittligt företag som förmår producera motsvarande tjänster skulle

förtjäna genom att uppfylla de ifrågavarande förpliktelserna.

Den förpliktelse att utföra tjänster som gäller det föreslagna upprätthållandet av en effektreserv och den ersättning som betalas för detta har definierats enligt kriterierna i det nämnda domslutet. Av denna orsak behöver EG:s regler för statligt stöd inte tillämpas på den ersättning som skall betalas för upprätthållandet av en effektreserv.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens syfte. För att trygga elleveranssäkerheten är syftet med denna lag att skapa förutsättningar för åtgärder genom vilka det blir möjligt att upprätthålla en effektreserv för elproduktionen, som säkerställer balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen.

2 kap. Åtgärder för att upprätthålla en effektreserv

2 §. System som gäller upprätthållandet av en effektreserv. För att en effektreserv inom elproduktionen som säkerställer balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen skall kunna upprätthållas föreslås det att ett särskilt system, som grundar sig på förpliktelsen till en offentlig tjänst, skall inrättas. Till detta systems förfogande skall innehavarna av kraftverk mot ersättning kunna ställa sina kraftverksenheter som ingår i elproduktionens effektreserv och uppfyller de krav som ställts. Som kompensation för ersättningen skall innehavarna av de kraftverksenheter som ställts till systemets förfogande i ett driftsavtal om effektreserv förbinda sig att garantera att enheterna i fråga är klara att tas i drift och att driva enheterna i fråga på det sätt som reglerna för systemet förutsätter.

Målet är att kraftverksinnehavarna under vinterperioden 1.12-28.2 skall hålla sina kraftverksenheter, som ingår i systemet, i sådan beredskap som möjliggör att enheterna kan börja producera el för nätet inom 12 timmar från den tidpunkt då det anses att den el de producerar behövs på marknaden. Beslutet om att starta en kraftverksenhet skall fattas antingen till följd av att ett anbud som har getts till elmarknaden har godkänts eller på basis av en uppmaning om att starta kraftverksenheten, som erhållits av den stamnätsinnehavare som har getts systemansvar.

Det föreslås att skötseln av det system som gäller upprätthållande av effektreserven skall ges i uppdrag till den stamnätsinnehavare som med stöd av 16 § i elmarknadslagen har getts systemansvar. Systemansvarig stamnätsinnehavare i vårt elsystem är Fingrid Oyj. Skötseln av det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv skall vara en separat lagstadgad uppgift för den systemansvariga stamnätsinnehavaren och denna uppgift skall inte ingå i det systemansvar om vilket föreskrivs i elmarknadslagen.

3 §. De krav som skall ställas på kraftverken. I paragrafen skall föreskrivas om vilka krav de kraftverksenheter som erbjuds för det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv skall uppfylla för att kunna godkännas i systemet. För de krav som skall ställas skall det vara centralt att de begränsar enheterna så att systemet endast gäller sådana värmekraftverksenheter som under de senaste åren endast varit litet i användning och därför hotas av nedläggning och som inte har kunnat vara verksamma på marknadsvillkor på elmarknaden.

Eftersom de enheter som kommer i fråga till följd av sina egenskaper i praktiken inte kan utnyttjas kommersiellt på den nuvarande elmarknaden, har ett system som baserar sig på förpliktelsen till en offentlig tjänst endast obetydlig effekt på konkurrensläget mellan elproducenterna på elmarknaden. I praktiken har kraftverksenheterna i fråga under de senaste åren redan stått utanför marknaden. På grund av den effektbrist som hotar vårt elsystem till följd av den ökande elförbrukningen orsakar en eventuell urdrifttagning av dessa kraftverk däremot en uppenbar kapacitetsminskning i elproduktionen och försvagar därmed elleveranssäkerheten i Finland.

En annan central utgångspunkt för de krav som skall ställas är att den kapacitet som ställs till systemets förfogande till sin prestationsförmåga måste kunna uppfylla de krav som har ställts på systemet. Egenskaperna hos den kapacitet som ställs till systemets förfogande får inte utgöra ett

hinder för användningen av kraftverken i fråga på det sätt som systemet förutsätter.

En separat kondenskraftverksenhet, som har anslutits till det finska elsystemet, skall kunna ställas till systemets förfogande. Utanför lagens tillämpningsområde skall ställas kondensdelarna av kraftverksenheter som bedriver kraftvärmeproduktion. Med elkondensproduktion skall i lagen avses annan elproduktion i ett värmekraftverk än den kraftvärmeproduktion som definieras i bilaga II till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/8/EG om främjande av kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme på den inre marknaden för energi och om ändring av direktiv 92/42/EEG (det s.k. CHP-direktivet).

En kraftverksenhet skall också vara ansluten till det finska elsystemet, eftersom syftet med det föreslagna systemet är att trygga elleveranssäkerheten i Finland. En förutsättning för att systemet skall fungera är att de kraftverksenheter som ingår i det kan styras i enlighet med systemansvaret av den stamnätsinnehavare som är systemansvarig i Finland. Denna förutsättning uppfylls inte i fråga om de kraftverk som styrs av systemansvariga stamnätsinnehavare i andra länder. Också ett kraftverk som är beläget utomlands och är direkt anslutet till det finska elsystemet skall kunna godkännas i systemet, ifall det uppfyller de krav som skall ställas på kraftverken och kan styras i enlighet med det finska systemansvaret.

4 §. Anskaffning av en effektreserv. Anskaffningen av effektreserv skall grunda sig på ett öppet och icke-diskriminerande förfarande som grundar sig på offentliggjorda kriterier. Innehavarna av kraftverk som uppfyller kraven skall frivilligt kunna ställa sin kapacitet till systemets förfogande.

Det skall inte förutsättas att enbart ett anbuds förfarande används för anskaffning av effektreserven, eftersom syftet med systemet är att försöka få en så stor del som möjligt av de kraftverksenheter som uppfyller kraven att omfattas av systemet, dock under förutsättning att priset på den enhet som bjuds ut inte överskrider godtagbara kostnader. Anskaffningen skall av denna anledning också kunna genomföras med iakttagande av något annat öppet och icke-

diskriminerande förfarande. Väsentligt skall vara att den stamnätsinnehavare som har systemansvar ger alla innehavare av kraftverksenheter som uppfyller kraven en möjlighet att ställa sin kapacitet till systemets förfogande.

Anskaffningen av effektreserv skall inte höra till tillämpningsområdet för det lagförslag som ingår i regeringens proposition 50/2006 rd och gäller upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. Som tillämpningsområde för nämnda lag har föreslagits utövande av elnätverksamhet, leverans av el till dessa nät samt skötseln av det systemansvar som avses i elmarknadslagen. Anskaffning av kapacitet enligt den lag som nu föreslås hör inte till någon av ovan nämnda verksamheter, eftersom den är en separat uppgift från nätverksamheten och systemansvaret. Nämnda upphandlingslag skall inte heller tillämpas på anskaffningen av den energi som hänförs till den energiförsörjning som nämns där.

I 2 mom. skall föreskrivas om de grunder på vilka ett anbud av innehavaren av ett kraftverk kan förkastas. Anbudet skall först och främst kunna förkastas om den kraftverksenhet som anbudet gäller inte uppfyller de krav som har ställts på kraftverken i 3 §. Vidare skall ett anbud kunna förkastas om det finns skäl att misstänka att priset på den kapacitet som anbudet gäller leder till en situation där kraftverkets innehavare får en ersättning som överskrider de godtagbara kostnader som orsakas av att förpliktelsen till en offentlig tjänst som avses i den föreslagna lagen uppfylls. Anbudet skall t.ex. uppfylla gemenskapens rambestämmelser enligt kommissionens meddelande 2005/C 297/04 vilka gäller statligt stöd i form av ersättning för offentliga tjänster. För det tredje skall ett anbud också kunna förkastas i det fall att anbudet inte i övrigt motsvarar de villkor som har ställts i anbudsbegäran eller för anbuds förfarandet.

I 3 mom. skall det föreskrivas om det förfarande som leder till att ett anbud förkastas. Ifall den stamnätsinnehavare som har systemansvar anser att ett anbud inte kan godkännas, skall den överföra ärendet till

Energimarknadsverket för avgörande. I överföringsanmälan skall också skälen till hindret meddelas. Energimarknadsverket har i detta fall till uppgift att besluta huruvida anbudet skall förkastas. I Energimarknadsverkets beslut skall ändring kunna sökas.

5 §. Driftsavtal om effektreserv. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall med en kraftverksinnehavare som har gett ett godkänt anbud ingå ett avtal om upprätthållandet av driftsberedskapen och om drivandet av den kraftverksenhet som har godkänts inom systemet. Kraftverksinnehavaren förbinder sig därmed att på eget initiativ utgående från sin viljeyttring fylla förpliktelsen för den offentliga tjänsten i enlighet med systemet.

I driftsavtalet om effektreserven skall fastställas regler för upprätthållandet av kraftverksenhetens driftsberedskap, drivandet av enheten samt utbudandet på marknaden av den el enheten producerar. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall offentliggöra reglerna så att de finns tillgängliga för samtliga marknadsparter. Skyldigheten till offentliggörande skall dock inte gälla de villkor som ingår i ett driftsavtal om effektreserv och gäller en enskild kraftverksenhet, såsom beloppet av den ersättning som kraftverksinnehavaren skall betalas.

Innehavaren av ett kraftverk förbinder sig i driftsavtalet om effektreserven att hålla kraftverksenheten i den driftsberedskap som avtalet förutsätter samt att driva enheten och att på marknaden bjuda ut den el som enheten producerar på det sätt som förutsätts i avtalet. I driftsavtalet skall också kunna överenskommas om ett förfarande som med ett separat beviljat tillstånd av den systemansvariga stamnätsinnehavaren möjliggör att kraftverksenheten används för elproduktion för kraftverksinnehavarens egen räkning. Till denna del hör verksamheten inte till den förpliktelse till en offentlig tjänst som avses i den föreslagna lagen och dylikt skall därför kunna ske endast i undantagsfall. Verksamheten skall inte heller få försämra möjligheten att fylla förpliktelsen till en offentlig tjänst.

6 §. Utbudandet på marknaden av den el som kraftverksenheten producerar. Den el

som produceras i de kraftverksenheter som ingår i systemet skall i regel bjudas ut på marknaden på åtgärd av innehavaren av kraftverksenheten. Kraftverksenheterna skall startas antingen när de försäljningsanbud som producenten ger realiseras eller på uppmaning av den systemansvariga stamnätsinnehavaren. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall i regel inte delta i elhandeln med den el som kraftverksenheterna producerar. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall dock kunna köpa el, som har producerats i de enheter som hör till systemet, genom sådan anskaffning av el som stöder elsystemet, dvs. med s.k. effektköp.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall ställa regler enligt vilka den el som har producerats i de kraftverksenheter som ingår i systemet skall bjudas ut på marknaden. Energimarknadsverket skall med sitt beslut godkänna dessa regler innan de tas i bruk. Reglerna i fråga skall utgöra kärnområdet i den förpliktelse som gäller en offentlig tjänst och om de inte följs skall det medföra brott mot driftsavtalet om effektreserv samt mot förpliktelsen till en offentlig tjänst.

De verkningar som systemet för upprätthållande av en effektreserv har på utbudet av el på marknaden samt på marknadspriset på el försöker man begränsa till så små som möjligt, dock med beaktande av att systemets mål är att öka elleveranssäkerheten. Till följd av detta föreslås det att de regler som gäller utbudandet på marknaden av el som producerats i en kraftverksenhet bör ställas så att de inte utan grund försvårar möjligheterna att bjuda ut el och att fastställa elpriset på marknaden. Detta mål skall observeras t.ex. när anbudens uppbyggnad fastställs. Det skall uttryckligen föreslås att den el som produceras i en kraftverksenhet skall bjudas ut på marknaden till ett pris som inte får underskrida de rörliga kostnaderna för ett kondenskraftverk som använder tung brännolja som bränsle, vilka har utökats med värdet av de utsläppsrätter som behövs för produktionen. Detta innebär att de enheter som omfattas av systemet kommer ut på marknaden först efter de kraftverk som drivs på kommersiell grund i kraftverkens prioritetsordning.

7 §. Ersättning som innehavaren av ett kraftverk skall betalas. Utgångspunkten är att den ersättning som betalas för upprätthållandet av en effektreserv skall fastställas på basis av anbuden från de kraftverksinnehavare som ställer sin kapacitet till systemets förfogande. De ersättningar som betalas skall emellertid uppfylla gemenskapens rambestämmelser som har ställts i kommissionens meddelande 2005/C 297/04 och som gäller statligt stöd i form av ersättning för offentliga tjänster. För att detta skall kunna garanteras föreslås i lagen en bestämmelse om en ovillkorlig övre gräns för den ersättning som skall betalas.

Enligt förslaget får den ersättning som skall betalas innehavaren av en kraftverksenhet som ingår i systemet inte överskrida det som är nödvändigt för att täcka de kostnader som orsakas av att de skyldigheter som har ställts i driftsavtalet om effektreserven uppfylls, när de inkomster som anknyter till detta och den skäligen avkastning som skall erhållas genom uppfyllandet av skyldigheten beaktas. Ett anbud av en kraftverksinnehavare skall följaktligen kunna förkastas med stöd av den bestämmelse som föreslås i 4 §, om det finns skäl att misstänka att priset på den erbjudna kapaciteten leder till en situation där den ersättning som kraftverksinnehavaren får överskrider de godtagbara kostnader som orsakas av att förpliktelsen till en offentlig tjänst uppfylls. På motsvarande sätt skall man med stöd av den bestämmelse som föreslås i 13 § kunna återkräva en ersättning som betalats till en kraftverksinnehavare, om det efteråt visar sig att ersättningen har överskridit den nivå som skall anses godtagbar.

8 §. Finansiering av systemet. Det föreslagna systemet för upprätthållande av en effektreserv gynnar som helhet alla de parter som utnyttjar det finska elsystemet och stamnätet för elöverföring. Av denna anledning skall dess kostnader finansieras med separata avgifter, som baserar sig på utnyttjandet av elsystemet och stamnätet, vilka den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall ha rätt att samla in av dem som använder överföringstjänsterna i samband med de avgifter som tas ut för överförings- och gränsöverföringstjänsten. I egenskap av parter som utnyttjar det finska

elsystemet och stamnätet för elöverföring bör den elproduktion och elförbrukning som har anslutits till det finska elsystemet samt sådan elimport som sker via andra gränsförbindelser än sådana som fungerar enligt reglerna för den inre marknaden i elinre marknadsdirektivet beaktas. Sådan elimport är för närvarande den import som sker via förbindelserna med Ryssland samt i fortsättningen också den import som sker via förbindelsen med Estland. Dylika importförbindelser fungerar ur det finska elsystemets synvinkel liksom elproduktionen i regel på basis av fasta elimportavtal. De systemansvariga stamnätsinnehavarna ansvarar i sin tur för att de gränsförbindelser som fungerar enligt inre marknadsregler används i enlighet med de enhetliga verksamhetsregler som har ställts för elnäten. Med dessa verksamhetsregler försöker man styra de nationella elnätens verksamhet på inre marknadsområdet så att dessa elnät utgör en enhetlig helhet för den inre marknaden för el. I en dylik situation är det med tanke på elsystemet inte nödvändigt att ställa en avgift för elimporten via de förbindelser som fungerar enligt inre marknadsreglerna.

Med avgifterna kan de skäligen kostnader täckas som den systemansvariga stamnätsinnehavaren orsakas av skötseln av systemet. I avgiften skall också kunna ingå en skälig ersättning för skötseln av systemet.

De avgifter som skall tas ut för finansiering av systemet bör grunda sig på den obalans som användaren av en överföringstjänst orsakar mellan eltillförseln och elförbrukningen i det finska elsystemet. Den obalans som användarna av överföringstjänsten orsakar och risken för obalans mellan eltillförsel och elförbrukning varierar mellan olika aktörer. Denna obalans och de storheter som beskriver risken för att en sådan skall inträffa kan vara t.ex. produktionsunderskott i de finska kraftverken och begränsningar i importen som av olika skäl uppkommer i de gränsförbindelser som inte fungerar enligt inre marknadsreglerna. Verkningsarna av dessa skall granskas ur elsystemets synvinkel per aktörsgrupp, eftersom en granskning per aktör skulle leda till ett komplicerat och detaljerat system. En granskning per aktör blir oändamålsenlig i ett tidsbundet system jämfört med de

tilläggsfördelar som med tanke på helheten kan fås av det. På avgifternas belopp inverkar också överföringstjänsteanvändarens relativa andel av nyttan med elsystemet och stamnätet. Härvid kan enligt orsakarprincipen förutom avgiftsbeloppet också grunderna för hur avgifterna fastställs variera mellan olika aktörer. Grunderna för hur de avgifter som skall tas ut fastställs bör behandla aktörer och aktörsgrupper jämnt och utan diskriminering. I grunderna för fastställelse kan finnas skillnader mellan olika aktörsgrupper, men skillnaderna skall grunda sig på objektiva fastslagna kriterier.

Fastställelsegrundernas samstämmighet jämfört med inträffade situationer bör granskas också under lagens giltighetstid. Granskningen bör göras senast på basis av erfarenheterna av två perioder med extremt hög förbrukning. Vid behov skall grunderna för fastställelse ändras utgående från denna granskning.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall ställa grunderna för fastställelse av avgifter. Energimarknadsverket skall med sitt beslut godkänna fastställelsegrunderna innan de tas i bruk. Den systemansvariga stamnätsinnehavaren skall offentliggöra grunderna för hur avgifterna fastställs.

3 kap. Tillsyn och påföljder

9 §. Tillsyn. Den allmänna styrningen och övervakningen av verkställigheten av lagen skall ankomma på handels- och industriministeriet.

Energimarknadsverket skall ha till uppgift att övervaka att lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs. Övervakningsuppgiften skall inriktas på den systemansvariga stamnätsinnehavaren och de kraftverksinnehavare som har ingått ett driftsavtal om effektreserv när dessa uppfyller sina förpliktelser till offentlig tjänst som avses i denna lag. Energimarknadsverkets övervakningsbehörighet delas upp på behörighet till förhandsövervakning om vilken föreskrivs i 10 § samt behörighet till efterhandsövervakning. Energimarknadsverket skall också avgöra ärenden där man blir tvungen att besluta om

huruvida ett anbud av en kraftverksinnehavare skall förkastas.

10 §. Av Energimarknadsverket fastställda regler och villkor. I paragrafen föreslås bestämmelser om den förhandsbehörighet som hör till Energimarknadsverket vad gäller ikraftsättande av de regler och villkor som den systemansvariga stamnätsinnehavaren har ställt. De fall om vilka föreskrivs i denna paragraf skall omfattas av förhandsbehörigheten. Behörigheten till förhandsövervakning innebär att den stamnätsinnehavare som getts systemansvar inte skall få ta i bruk regler och villkor innan Energimarknadsverket har gett ett fastställelsebeslut gällande dem. Ämbetsverket skall vid givandet av fastställelsebeslutet inte vara bundet vid de villkor som har ställts för det, utan ämbetsverket skall ha rätt att göra en avvikelse från framställningen.

Energimarknadsverkets förhandsbehörighet skall först och främst gälla reglerna för upprätthållandet av driftsberedskapen i kraftverksenheter som ingår i det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv, drivandet av enheterna samt utbudandet på marknaden av den el som de producerar. Utöver detta bör Energimarknadsverket på förhand godkänna kriterierna för fastställandet av de avgifter som skall tas ut för finansiering av systemet.

11 §. Tvångsmedel. I paragrafen skall det föreskrivas om tillsynsmyndighetens behörighet att verkställa de skyldigheter som ingår i lagen. Till skillnad från behörigheten enligt 10 § skall behörigheten enligt denna paragraf vara en behörighet i efterhand. Behörigheten skall till innehållet motsvara Energimarknadsverkets behörighet som sammanhänger med övriga tillsynsuppgifter.

Om någon bryter mot eller försummar sina skyldigheter, om vilka föreskrivs i denna lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den, skall Energimarknadsverket ålägga honom eller henne att korrigera sitt fel eller sin försummelse. I beslutet om åläggande kan det förordnas på vilket sätt felet eller försummelsen bör korrigeras.

Energimarknadsverket skall med vite kunna förstärka sitt beslut om åläggande eller sitt beslut om skyldigheten att ge uppgifter. När vite ställs och utdöms till betalning skall

det förfarande om vilket föreskrivs i viteslagen (1113/1990) följas.

12 §. Brott mot förpliktelsen till en offentlig tjänst. I paragrafen skall det föreskrivas om påföljderna vid brott mot förpliktelsen till en offentlig tjänst, vilken baserar sig på det system som har föreslagits i lagen. En påföljd vid brott skall kunna vara att driftsavtalet om effektreserven hävs och att utbetalda ersättningar återkrävs. I lindriga fall kan också komma i fråga enbart återkrav av betalda ersättningar.

Beslutet om uppsägning av driftsavtalet om effektreserv och om återkrav av betalda ersättningar skall fattas av Energimarknadsverket. Ämbetsverket skall fatta beslutet inom fyra månader från den tidpunkt då förseelsen har kommit till dess kännedom.

Hävning av ett driftsavtal om effektreserv skall kunna förordnas först och främst om kraftverksinnehavaren uppsåtligt har brutit mot förpliktelsen till en offentlig tjänst, vilken innehavaren har förbundit sig till i driftsavtalet om effektreserven. Förseelsen skall i detta fall gälla de regler som ställts i driftsavtalet om effektreserven och som gäller upprätthållandet av kraftverksenhetens driftsberedskap, drivandet av enheten samt utbudandet på marknaden av den el som enheten har producerat.

Hävning av ett driftsavtal om effektreserv skall också kunna förordnas i det fall att kraftverksinnehavaren vid uppfyllandet av den förpliktelse till offentlig tjänst som avses i lagen på marknaden har bjudit ut el, som har producerats av en kraftverksenhet som ingår i systemet, till ett pris vars uppenbara avsikt är att höja marknadspriset på el till en nivå som är klart högre än den allmänna prisnivån vid tidpunkten i fråga. I regel skall utbudandet av el, som kraftverksenheter som ingår i systemet har producerat, ske på åtgärd av innehavaren av kraftverksenheten. Kraftverksenheter skall på det finska prisområdet agera som kraftverk som bestämmer marknadspriset på el i de situationer där deras produktion behövs för att täcka efterfrågan på el. I denna situation är det viktigt att el som produceras i de kraftverk som får ersättning via systemet inte bjuds ut på marknaden till ett pris vars uppenbara avsikt är att höja marknadspriset

på el till en nivå som är högre än den allmänna prisnivån vid tidpunkten i fråga. Syftet med det föreslagna systemet är dock inte att reglera marknadspriset på el. I detta fall skall det inte behöva bevisas att brottet är uppsåtligt, men kraftverksinnehavarens handlande och priserbjudandenas avvikelse från den allmänna prisnivån skall vara så klara att syftet med handlandet är uppenbart. Vid bedömningen bör det beaktas att enskilda elproducenter i dylika fall inte nödvändigtvis har en entydig bild av den kommande nivån på marknadspriset på el. Likaså bör det beaktas att i 6 § har ställts vissa minimikrav för framläggandet av ett prisbud.

Energimarknadsverket skall också kunna ålägga en kraftverksinnehavare att återbetala de ersättningar denne fått utgående från ett driftsavtal om effektreserv, om driftsavtalet om effektreserven har hävts i enlighet med 1 mom. eller om kraftverksinnehavaren annars har brutit mot driftsavtalet om effektreserven. Innehavaren skall kunna åläggas att återbetala ersättningarna antingen helt eller delvis med beaktande av arten av förseelsen.

13 §. Återbetalning och återkrav av ersättning. På återbetalning och återkrav av en ersättning som betalats på felaktiga grunder, till ett för stort belopp eller uppenbarligen utan grund samt av en ersättning till följd av hävning av eller brott mot driftsavtalet om en effektreserv tillämpas vad som i statsunderstödslagen (688/2001) föreskrivs om återbetalning och återkrav av statsunderstöd, om inget annat bestäms i lagen. Det återbetalda beloppet och dröjsmålspåföljden skall inkomstföras i det system som gäller upprätthållandet av effektreserven.

Energimarknadsverket skall i ärenden som gäller återbetalning och återkrav av ersättning sköta de uppgifter om vilka i statsunderstödslagen föreskrivs att de ankommer på statsbidragsmyndigheten samt fatta beslut om återkrav och dröjsmålspåföljd i fråga om ersättningen. Återbetalningen och dröjsmålspåföljden skall verkställas utan någon separat dom eller beslut på det sätt som föreskrivs i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsködningsväg (367/1961).

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren

skall dock ha till uppgift att sörja för indrivningen av det belopp som skall återbetalas och dröjsmålsföljden.

14 §. Givandet av uppgifter till Energimarknadsverket. I paragrafen skall det föreskrivas om rätt att få uppgifter som är nödvändiga med tanke på tillsynsmyndighetens tillsynsuppgift. Rättigheterna skall till sitt innehåll motsvara de rättigheter att få uppgifter som hänför sig till Energimarknadsverkets övriga motsvarande tillsynsuppgifter.

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren och kraftverksinnehavaren skall ge Energimarknadsverket de uppgifter som är nödvändiga för att de tillsynsuppgifter som avses i lagen skall kunna skötas. Energimarknadsverket skall ha rätt att granska att uppgifterna är korrekta i de lokalteter som innehas av den som skall övervakas och som inte omfattas av hemfriden.

4 kap. **Kompletterande bestämmelser och giltighet**

15 §. Åtskiljande av de verksamheter som hänför sig till systemet. I paragrafen skall föreskrivas om det åtskiljande av verksamheterna som bevakningen av kostnaderna för det system som gäller upprätthållandet av effektreserven förutsätter.

Enligt 1 mom. skall den systemansvariga stamnätsinnehavaren skilja åt skötseln av det system som gäller upprätthållandet av effektreserven från övriga affärsverksamheter som företaget utövar på det sätt som föreskrivs i 28–34 § i elmarknadslagen. Skötseln av systemet skall också kunna ges till uppgift åt ett dotterbolag som i sin helhet ägs av den systemansvariga stamnätsinnehavaren. Kravet på åtskiljande skall i denna situation också gälla ett dotterbolag, om detta utövar också andra affärsverksamheter vid sidan av skötseln av systemet.

Elmarknadslagens 34 b § innehåller bestämmelser som begränsar rätten för den systemansvariga stamnätsinnehavaren att bedriva eltillförsel och elförsäljning. För att bestämmelserna i den föreslagna lagen inte skall stå i strid med nämnda lagrum, föreslås

det i lagen en förtydligande bestämmelse, som ger den systemansvariga stamnätsinnehavaren rätt att bedriva eltillförsel och elförsäljning i den omfattning som skötseln av systemet kräver.

16 §. Ändringssökande. I ett beslut som Energimarknadsverket meddelat med stöd av denna lag skall ändring få sökas genom besvär på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Detta är allmän praxis i vår förvaltningsprocess.

I paragrafen skall också meddelas en specialbestämmelse om verkställighetsbehörigheten hos beslut som hör till Energimarknadsverkets behörighet till förhandsövervakning. Ett beslut som Energimarknadsverket har fattat med stöd av 10 § skall enligt vad som föreslås kunna verkställas trots att ändring har sökts, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat. Denna bestämmelse är nödvändig eftersom verkställandet av ett system som betjänar det allmänna intresset utan den kan uppskjutas i sin helhet till följd av att ändring har sökts.

17 §. Bemyndigande att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen skall vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 §. Giltighet. Den föreslagna lagen är avsedd som ett tidsbundet arrangemang, som skall vara i kraft till slutet av vinterperioden 2010–2011. Efter detta antas behovet av kondenskraft generellt minska i och med att den nya kärnkraftverksenheten blir klar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2. **Närmare bestämmelser och föreskrifter**

Närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen skall vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet. Detaljer som är centrala med tanke på verkställigheten av lagen skall emellertid avgöras genom fastställelsebeslut som Energimarknadsverket meddelar med stöd av 10 §. Till följd av detta kommer det inte nödvändigtvis att finnas behov att på förordningsnivå meddela detaljerade bestämmelser om verkställigheten av lagen.

3. Ikraftträdande och giltighet

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Syftet är att det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv skall vara i bruk redan vinterperioden 2006—2007. Den föreslagna lagen är avsedd som ett tidsbundet arrangemang, som skall vara i kraft till utgången av vinterperioden 2010—2011. Efter detta antas det att behovet av kondenskraft generellt kommer att minska i och med att den nya kärnkraftverksenheten blir klar. Det är ändamålsenligt att eftersträva en hävning av det tidsbundna systemet medan den föreslagna perioden pågår, ifall det under lagens giltighetstid skapas ett motsvarande samnordiskt system för upprätthållandet av effektreserver.

4. Förhållandet till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anföras andra än myndigheter, om det behövs för ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

Det att en nätinnehavare ges systemansvar innebär enligt grundlagsutskottet att offentliga förvaltningsuppgifter, om vilka föreskrivs i lag, anföras någon annan än en myndighet (GrUU 4/2000 rd). Grundlagsutskottet har också tagit ställning till systemansvar enligt elmarknadslagen i sitt utlåtande GrUU 62/2002 rd.

Upprätthållandet och skötseln av ett system som gäller upprätthållandet av en effektreserv kan jämföras med det systemansvar som avses i naturgas- och elmarknadslagarna.

I sitt utlåtande om naturgasmarknadslagen (508/2000) ansåg grundlagsutskottet att det att en nätinnehavare ges systemansvar till följd av naturgasnätverksamhetens art är motiverat och ändamålsenligt. Vidare ansåg utskottet att det till följd av verksamhetens faktiska art inte finns skäl att anta att arrangemanget som sådant skulle äventyra kraven på god förvaltning eller andra nätinnehavares grundrättigheter eller rättsskydd. För säkerställande av rättsskyddet för de företag som är föremål för de villkor som den systemansvariga stamnätsinnehavaren har ställt för genomförande av systemansvaret ansåg utskottet emellertid att för uppfyllande av kraven i 124 § i grundlagen bör elmarknadsmyndigheten fastställa nämnda villkor innan de tas i bruk.

Det föreslås att grundlagsutskottets ställningstaganden till systemansvaret också skall beaktas vid regleringen av det system som gäller upprätthållandet av effektreserven. Den föreslagna regleringen är förenlig med grundlagsutskottets tidigare praxis och står följaktligen inte i strid med grundlagen. Till följd av den författningsrättsliga synvinkel som hänför sig till förslaget konstaterar regeringen att vid behov kan ett utlåtande av grundlagsutskottet inhämtas på propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om säkerställande av att vissa effektreserver inom elproduktionen kan användas

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

För att trygga elleveranssäkerheten är syftet med denna lag att skapa förutsättningar för åtgärder genom vilka upprätthållandet av en effektreserv för elproduktionen, som säkerställer balansen mellan elproduktionen och elförbrukningen, möjliggörs.

2 kap.

Åtgärder för att upprätthålla en effektreserv

2 §

System som gäller upprätthållandet av en effektreserv

Den stamnätsinnehavare som med stöd av 16 § i elmarknadslagen (386/1995) har getts systemansvar har till uppgift att i enlighet med denna lag upprätthålla ett system för säkerställande av att elproduktionens effektreserv kan användas. Kraftverksinnehavarna kan till systemets förfogande ställa kraftverksenheter, som ingår i elproduktionens effektreserv, vilkas driftsberedskap de har förbundit sig att säkerställa och vilka de förbinder sig att driva i enlighet med på förhand fastslagna driftsprinciper med stöd av driftsavtal om effektreserven som de har ingått med den stamnätsinnehavare som har systemansvar.

Målet med det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv är att säkerställa att de kraftverksenheter som hör till systemet har en startberedskap på högst

12 timmar under tiden 1.12—28.2 och en startberedskap på högst en månad under övriga tider samt vid behov producerar el för marknaden i enlighet med systemets regler.

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar betalar kraftverksinnehavarna ersättning för att de uppfyller förpliktelsen till en offentlig tjänst i enlighet med systemet.

3 §

De krav som skall ställas på kraftverken

Innehavaren av ett kraftverk kan erbjuda systemet en separat kondenskraftverksenhet som har anslutits till det finska elsystemet och som uppfyller följande krav:

1) enhetens driftstid under tiden 1.6.2004—31.5.2006 har i genomsnitt uppgått till högst 200 timmar per år,

2) enheten kan startas inom 12 timmar under tiden 1.12—28.2 och inom en månad under övriga tider,

3) när enheten är i drift har den kapacitet till en 10 megawatt stor effekthöjning inom 10 minuter från uppmaningen att höja effekten,

4) de miljötillstånd och miljökrav som gäller enheten hindrar inte att enheten drivs med full effekt i minst 200 timmar under tiden 1.12—28.2,

5) enheten hör inte till tillämpningsområdet för lagen om en inmatningstariff för el som producerats med bräntorv i kondenskraftverk (/20).

4 §

Anskaffning av en effektreserv

Anskaffningen av en effektreserv skall grunda sig på ett öppet och icke-

diskriminerande förfarande som grundar sig på offentliggjorda kriterier.

Ett anbud av en kraftverksinnehavare kan förkastas, om

1) den kraftverksenhet som anbudet gäller inte uppfyller uppställda krav,

2) det finns orsak att misstänka att priset på den erbjudna kapaciteten leder till en situation där den ersättning som innehavaren av kraftverket får överskrider de godtagbara kostnaderna för fyllandet av förpliktelsen till en offentlig tjänst som avses i denna lag,

3) anbudet inte i övrigt motsvarar villkoren i anbudsbegäran eller anbudsförfarandet.

Ifall den stamnätsinnehavare som har systemansvar anser att ett anbud inte kan godkännas, skall stamnätsinnehavaren överföra ärendet till Energimarknadsverket för avgörande. I överföringsanmälan skall orsakerna till hindret meddelas. Energimarknadsverket har i detta fall till uppgift att besluta huruvida anbudet skall förkastas.

5 §

Driftsavtal om effektreserv

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar ingår med innehavaren av ett kraftverk ett avtal om drivandet av en kraftverksenhet som har godkänts att ingå i systemet. I driftsavtalet om effektreserv fastställs reglerna om upprätthållandet av kraftverksenhetens driftsberedskap, drivandet av enheten samt utbudandet på marknaden av den el som enheten producerar. Reglerna skall publiceras.

Innehavaren av ett kraftverk är skyldig att hålla kraftverksenheten i den driftsberedskap som driftsavtalet förutsätter samt att driva enheten och bjuda ut den av enheten producerade elen på marknaden på det sätt som förutsätts i driftsavtalet.

6 §

Utbudandet på marknaden av den el som kraftverksenheten producerar

Den el som en kraftverksenhet producerar

skall bjudas ut på marknaden till ett pris som inte får underskrida de rörliga kostnaderna för ett kondenskraftverk som använder tung brännolja som bränsle, vilka har utökats med värdet av de utsläppsätter som behövs för produktionen.

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar ställer regler, enligt vilka den el som produceras i kraftverksenheterna i systemet bör bjudas ut på marknaden. Reglerna bör ställas så att de inte utan grund påverkar utbudandet av el och fastställandet av elpriset på marknaden.

7 §

Ersättning som innehavaren av ett kraftverk skall betalas

Den ersättning som innehavaren av en kraftverksenhet, som ingår i systemet, skall betalas får inte överskrida det som är nödvändigt för att täcka de kostnader som orsakas av att förpliktelsen enligt driftsavtalet om effektreserven uppfylls, när de inkomster som anknyter till detta och den skäligen avkastning som erhålls vid uppfyllandet av förpliktelsen beaktas.

8 §

Finansiering av systemet

Det system som gäller upprätthållandet av en effektreserv finansieras med särskilda avgifter, som grundar sig på utnyttjandet av elsystemet och stamnätet och som den stamnätsinnehavare som har getts systemansvar har rätt att samla in av användarna av överföringstjänster i samband med de avgifter som skall tas ut för överförings- och gränsöverföringstjänsten. Med avgifterna kan de skäligen kostnader täckas som den stamnätsinnehavare som getts systemansvar orsakas av skötseln av de skyldigheter som följer av denna lag samt en skäligen ersättning för skötseln av systemet. Avgifterna skall grunda sig på den obalans som en användare av överföringstjänsten orsakar mellan eltillförsel och elförbrukning i elsystemet. Grunderna för fastställande av

avgifterna bör vara jämlika och icke-diskriminerande. Grunderna för fastställande skall publiceras.

3 kap.

Tillsyn och påföljder

9 §

Tillsyn

Till handels- och industriministeriets uppgifter hör den allmänna styrningen och övervakningen av verkställigheten av lagen.

Energimarknadsverket har till uppgift att övervaka att lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

10 §

Av Energimarknadsverket fastställda regler och villkor

Energimarknadsverket skall med sitt beslut före idrifttagandet fastställa

1) regler för upprätthållandet av driftsberedskapen i de kraftverksenheter som ingår i det system som gäller upprätthållande av effektreserven, för drivandet av enheterna samt för utbudandet på marknaden av den el som de producerar,

2) grunderna för fastställande av de avgifter som skall tas ut för finansiering av det system som gäller upprätthållandet av effektreserven.

11 §

Tvångsmedel

Om någon bryter mot eller försummar sina skyldigheter, om vilka föreskrivs i denna lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den, skall Energimarknadsverket ålägga honom eller henne att korrigera sitt fel eller sin försummelse. I beslutet om åläggande kan det förordnas på vilket sätt felet eller försummelsen bör korrigeras.

Energimarknadsverket kan med vite förstärka sitt beslut om åläggande, som avses i 1 mom., eller sitt beslut om skyldigheten att ge uppgifter, om vilken föreskrivs i denna

lag. När vite ställs och utdöms till betalning följs det förfarande om vilket föreskrivs i viteslagen (1113/1990).

12 §

Brott mot förpliktelsen till en offentlig tjänst

Energimarknadsverket kan inom fyra månader från det en förseelse upptäcktes förordna att ett driftsavtal om effektreserv skall hävas, om innehavaren av kraftverket

1) uppsåtligen har brutit mot förpliktelsen till en offentlig tjänst, vilken innehavaren i driftsavtalet om effektreserv har förbundit sig till,

2) vid uppfyllandet av förpliktelsen till en offentlig tjänst på marknaden har bjudit ut el, som har producerats av en kraftverksenhet som ingår i systemet, till ett pris vars uppenbara avsikt är att höja marknadspriset på el till en nivå som är klart högre än den allmänna prisnivån vid tidpunkten i fråga.

Energimarknadsverket kan ålägga innehavaren av ett kraftverk att återbetala ersättningar, som den stamnätsinnehavare som har systemansvar utgående från driftsavtalet har betalt till innehavaren av kraftverket, om driftsavtalet om effektreserv har hävts i enlighet med 1 mom. eller om innehavaren av kraftverket annars har brutit mot driftsavtalet om effektreserv.

13 §

Återbetalning och återkrav av ersättning

På återbetalning och återkrav av en ersättning som betalats på felaktiga grunder, till ett för stort belopp eller uppenbarligen utan grund samt av en ersättning till följd av hävning av eller brott mot driftsavtalet om effektreserv tillämpas vad som i statsunderstödslagen (688/2001) föreskrivs om återbetalning och återkrav av statsunderstöd, om inget annat bestäms i denna lag. Det återbetalda beloppet och dröjsmålspåföljden inkomstförs i det system som gäller upprätthållandet av effektreserven.

Energimarknadsverket sköter i ärenden som gäller återbetalning och återkrav av ersättningen de uppgifter som i

statsunderstödslagen föreskrivs att de ankommer på statsbidragsmyndigheten samt fattar beslut om återkrav och dröjsmålspåföljd i fråga om ersättningen. Återbetalning och dröjsmålspåföljd verkställs utan någon separat dom eller beslut på det sätt som föreskrivs i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utskökningsväg (367/1961).

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar har till uppgift att sörja för indrivningen av det belopp som skall återbetalas och dröjsmålspåföljden.

14 §

Givandet av uppgifter till Energimarknadsverket

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar och kraftverksinnehavaren skall ge Energimarknadsverket de uppgifter som är nödvändiga för övervakning av de tillsynsuppgifter som avses i denna lag. Energimarknadsverket har rätt att granska att uppgifterna är korrekta i de lokaliteter som innehas av den som skall övervakas och som inte omfattas av hemfriden.

4 kap.

Kompletterande bestämmelser och giltighet

15 §

Åtskiljande av de verksamheter som hänförs till systemet

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar bör skilja åt skötseln av det system som gäller upprätthållandet av effektreserven från övriga affärsverksamheter

som företaget utövar på det sätt som föreskrivs i 28—34 § i elmarknadslagen. Skötseln av systemet kan också ges till uppgift åt ett dotterbolag som i sin helhet ägs av den stamnätsinnehavare som har systemansvar.

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar har rätt att bedriva eltillförsel och elförsäljning i den omfattning som skötseln av systemet förutsätter.

16 §

Ändringssökande

I ett beslut som Energimarknadsverket meddelat med stöd av denna lag söks ändring genom besvär på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ett beslut som Energimarknadsverket har fattat med stöd av 10 § får verkställas trots att ändring har sökts, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

17 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

18 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 20 och den gäller till och med den 28 februari 2011.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 19 oktober 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Handels- och industriminister *Mauri Pekkarinen*